

Ochrana přírody a krajiny na území Zlínského kraje

(její minulost a současnost v souvislostech historického a mezinárodního vývoje ochrany přírody a krajiny)

Jaroslav Hrabec

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1.	Úvod	3
2.	Světová historie ochrany přírody a krajiny (kdy to všechno začalo)	4
3.	Historie ochrany přírody a krajiny na území České republiky	6
4.	Dobrovolná ochrana přírody	11
5.	Ochrana přírody a krajiny na území Zlínského kraje	13
5.1.	Minulost (historie)	13
5.1.1.	do I. poloviny 20. století	13
5.1.2.	II. polovina 20. století	14
5.2.	Současnost (od r. 2000)	14
5.2.1.	Realita a možnosti současné ochrany přírody	
5.2.2.	Etapy vývoje ochrany a péče o maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ)	
6.	Přehled chráněných území	15
6.1.	Velkoplošná chráněná území	16
6.1.1.	CHKO Beskydy	16
6.1.2.	CHKO Bílé Karpaty	17
6.2.	Maloplošná chráněná území	17
6.2.1.	NPR – národní přírodní rezervace	17
6.2.2.	NPP – národní přírodní památka	18
6.2.3.	PR – přírodní rezervace	18
6.2.4.	PP – přírodní památka	18
7.	Natura 2000	20
7.1.	PO - ptačí oblasti	20
7.2.	EVL - evropsky významné oblasti	21
8.	Ochrana krajiny	24
8.1.	VKP - významný krajinný prvek	24
8.2.	ÚSES – územní systém ekologické stability	24
8.3.	Přírodní parky	25
8.4.	Památné stromy a aleje	28
9.	Druhová ochrana	30
10.	Významné osobnosti přírodovědného výzkumu a ochrany přírody na území kraje	33
11.	Mezinárodní úmluvy	36
	Přílohy	37
	Použitá a doporučená literatura a odkazy	51

Co je ochrana přírody

„Vědomá a cílená aktivita upravující činnosti člověka v přírodě a vztah člověka k přírodě nebo jejím částem ve prospěch přírody.“

Obr. 1: Instalace zábran u komunikací při jarším tahu obojživelníků

Účelem této publikace je zejména seznámit s vývojem a současným stavem ochrany přírody na území dnešního Zlínského kraje. Pro pochopení souvislostí je v úvodních kapitolách uveden historický pohled na celosvětový vývoj ochrany přírody a krajiny a také její vývoj na území dnešní České republiky. Publikace by měla posloužit pro informování jednak široké veřejnosti zajímající se o tuto problematiku, jednak pro členy dobrovolných organizací zaměřených na ochranu přírody a krajiny a jako podklad pro školní výuku. K sestavení této publikace mne vedla absence a roztržitost zdrojů těchto informací i časté dotazy a požadavky na jejich sdělení či obstarání. Věřím, že tato publikace uvedenou mezeru zaplní a bude účelně a hojně využívána.

Jaroslav Hrabec

Historie ochrany přírody ve světě (kdy to všechno začalo)

Na celém světě se díky technickému pokroku a rozvoji zemědělství postupně stává ochrana přírody stále naléhavější a stává se i mezinárodním tématem. Začátkem mezinárodní spolupráce pak byla v roce 1913 Mezinárodní konference o ochraně přírody v Bernu, svolaná Švýcarem Paulem Sarasinem, které se zúčastnilo 17 států. Mezinárodní aktivity však přerušila I. světová válka. Myšlenka mezinárodní spolupráce byla obnovena opět a jako velmi tenkou nit lze vysledovat počátky ochrany přírody až do starověku, kdy se chránily zejména posvátné háje, památná místa, soukromé královské a panské honitby. Již kolem roku 1122 př.n.l. je zaznamenána cílená ochrana lesů na území dnešní Číny. V Platónových pojednáních z let 427-347 př.n.l. najdeme zmínky o cíleném zalesňování v oblasti řecké Attiky. Jako jedno z prvních doložitelných cílených opatření ochrany přírody je zřejmě už v roce 242 př.n.l. opatření indického císaře Asoky (cca 304 př.n.l.-232 př.n.l.) na ochranu ryb, suchozemských zvířat a lesů. V Evropě patří k nejstarším zákaz lovu tura vyhlášený polským knížetem Boleslavem Mazovským ve 13. století. V roce 1542 vyhlásili obyvatelé kantonu Glarus na území dnešního Švýcarska chráněným územím pohoří Karpf u Schwanden. Tato oblast si zachovala status myslivecké rezervace dodnes, tedy již úctyhodných 470 let.

Ochrana přírody tohoto období má však i své mučedníky. Curyšský starosta Hans Waldmann prosadil roku 1488 zákon, který zakazoval plošné odlesňování a kácení mladých stromů v kantonálních, obecních i soukromých lesích. Kdo potřeboval stavební dřevo, mohl si je vytěžit jen podle pokynů lesníka a obecního představitele a za jejich přítomnosti. Tento zásah do soukromého hospodářství se jevil v té době natolik nepřijatelný, že v roce 1489 byl Waldmann za první moderní lesnický zákon na světě na břehu řeky Limmatu popraven.

Dalším podnětem k ochraně přírody v Evropě byl koncem 18. století zájem, vyvolaný romantickým rousseovským voláním po návratu k přírodě, přírodě divoké, nenarušené a jejich krásám. Byla to romantická oslava všeho nápadného, mohutného nebo prastarého. Sentimentálně motivovaná snaha uchovat ojedinelé skály, unikátní stromy, popř. nápadné a vyhubením ohrožené atraktivní druhy rostlin a živočichů, se v krátké době rozšířila po celém světě. Následně se však ukázalo, že ochrana přírodních jednotlivostí je zcela neúčinná, nechrání-li se i jejich okolní životní prostředí. Začalo se tedy přistupovat k ochraně menších i větších celků a tato území se nejprve nazývala „přírodní památkou“, později se začal používat obecně termín „rezervace“. Profesor univerzity v Berlíně Alexandr

von Humbolt (1769 -1859) pak jako první použil termín „přírodní památka“ pro majestátné věkovité stromy, se kterými se setkal při své vědecké výpravě do jižní Ameriky v letech 1799-1804. Tento pojem byl v roce 1900 rozšířen Hugo Conwentzem, ředitelem přírodovědného muzea v Gdaňsku i na aleje, parky a na stanoviště vzácných rostlin. V roce 1812 si pořídil kníže Wilhelm Malte zu Putbus na německém ostrově Vilm v Baltském moři první soukromé chráněné území v Evropě.

První oficiální rezervaci vyhlášenou státem byly v roce 1852 čtyři pozoruhodné lokality s termálními prameny v Arkansasu v USA. První chráněné území v současném pojetí bylo vyhlášeno na popud malířů v roce 1853, les ve Fontainebleau jižně od Paříže. Zde se však výrazně uplatňovalo hledisko kulturně estetické.

O 20. let později se uplatnilo další hledisko a to „ místo oddechu pro blaho a potěšení lidu“, jak stojí v zakládacím listině z roku 1872 prvního národního parku na světě, Yellowstonekého v USA. Druhým světadílem, na kterém byl zřízen národní park je Austrálie, kde byl v roce 1879 vyhlášen Královský národní park. O dalších 13 let později se poprvé uplatnilo hledisko třetí, vytvořit oázu, kde se zachová zvířena i květena, jinde drancovaná a hubená. Jihoafrický prezident Kruger, po 18 letech bojů s farmáři i pytláky a dlouhodobé parlamentní bitvě, zakládá v roce 1892 Sabi Game Reserve, nynější světoznámý Krugerův národní park. V centrální Africe byl v roce 1925 vyhlášen národní park Virunga v Kongu. V Asii je za nejstarší považován Národní park Jima Corbeta, zřízený v roce 1936 pod jménem Halleyův národní park.

Průkopníky zákonné ochrany přírody v Evropě jsou severské země. Jako první přijalo zákon na ochranu přírody Švédsko a to 24. května 1909. Na jeho základě vzniklo i prvních 9 národních parků. Na památku schválení tohoto nejstaršího zákona na ochranu přírody v Evropě vyhlásila v roce 1999 Federace evropských parků 24. květen Evropským dnem národních parků. Ž roku 1928 Holanďanem P. J. van Tienhovenem, který v Bruselu a Amsterdamu založil Mezinárodní úřad pro ochranu přírody. A přišla další válka, II. světová. V roce 1946 to byli opět Švýcaři, kteří iniciovali vytvoření mezinárodní instituce. Za dva roky byla ve francouzském Fontainebleau ratifikována Mezinárodní liga a 5. října 1948 byla vyhlášena Mezinárodní unie pro ochranu přírody a jejích zdrojů (Union internationale pour la conservation de la nature et de ses ressources, zkratka IUCN). Jejím úkolem je shromažďovat úplnou dokumentaci o ochraně přírody a o nezbytných vědeckých poznatcích v této oblasti.

„Od Adama aneb už Pán Bůh...“

Za první zaznamenaný ochrannářský počín můžeme s určitou nadsázkou klidně počítat ochranu Rajské zahrady, kde byly Bohem chráněny porosty a zakázán svévolný sběr plodů (taková první soukromá rezervace).

Jak se však ukázalo, Bůh stvořil člověka nejen k obrazu svému, ale také k tomu, aby božská i jiná nařízení porušoval a proto byli Adam a Eva potrestáni, vyhnáni z Ráje na Zemi, aby následně jejich potomci tuto nežádoucí činnost konali zde a ne v chráněném území zahrady rajské.

A tak bylo i na Zemi po určité době nezbytné zřídit institut ochrany přírody.

IUCN – Mezinárodní unie na ochranu přírody

IUCN – International Union for Conservation of Nature- představuje největší a nejvýznamnější nezávislou mezinárodní nevládní ochránářskou organizaci s celosvětovou působností, sdružující nezávislé státy, státní instituce a mezinárodní nevládní organizace i dobrovolné organizace působící v jednotlivých zemích. Posláním IUCN, založené v roce 1948 ve francouzském Fontainebleau z podnětu OSN, je v celém světě ovlivňovat, podporovat a pomáhat lidem chránit celistvost a rozmanitost přírody a zajišťovat, aby jakékoli využívání přírodních zdrojů bylo rovnoměrné a udržitelné. Mezinárodní unie na ochranu přírody prosazuje ochranu přírody na vědeckých základech a uskutečňuje řadu projektů, mj. i v ČR. K 1. 7. 2008 měla 1 104 členů (84 států, 111 státních organizací, 785 národních nevládních organizací a 81 mezinárodních nevládních organizací, 35 členů bylo přidružených). V šesti odborných komisích (pro komunikaci a vzdělávání, environmentální, ekonomickou a sociální politiku, právo životního prostředí, péči o ekosystémy, přežití druhů a pro chráněná území) sdružuje IUCN téměř 11 000 uznávaných odborníků ze 181 zemí včetně ČR. Sídlem sekretariátu je švýcarské městečko Gland. Jako jediná mezinárodní nevládní organizace je oficiálním pozorovatelem Valného shromáždění OSN, stejně jako Evropská unie, resp. Evropské společenství. Jedním z mála jednotlivců, kterým bylo uděleno čestné členství IUCN, se v roce 1996 stal RNDr. Jan Čeřovský, CSc., významná osobnost české ochrany přírody. Česká republika je státním členem Mezinárodní unie na ochranu přírody. V ČR má IUCN další tři členské organizace (Český svaz ochránců přírody, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Unie českých a slovenských zoologických zahrad). Navíc se Správa Krkonošského národního parku stala přidruženým členem. Členské organizace IUCN v ČR sdružuje Výbor pro spolupráci s IUCN.

Tímto momentem začíná novodobá celosvětová etapa vývoje ochrany přírody.

V roce 1961 je založen WWF – World Wide Fund for Nature, v roce 1973 je přijat program OSN pro životní prostředí UNEP – United Nations Environmental Programme, v roce 1976 Program UNESCO Člověk a biosféra (MaB), v roce 1980 IUCN přijímá a zveřejňuje dokument „Světová strategie ochrany přírody“, v roce 1992 je na Konferenci OSN v Rio de Janeiru přijata mezinárodní úmluva o biologické rozmanitosti, v roce 1994 je vyhlášen evropský akční plán pro chráněná území „Parks for life“(parky pro život), v roce 1995 se koná evropská konference k ochraně flory Planta Europa, v roce 1996 se uskutečnil I. Světový kongres ochrany přírody v kanadském Montrealu (koná se následně každé 4 roky – 2000 v jordánském Amánu, 2004 v thajském Bankogu, 2008 ve španělské Barceloně).

Obr.2: Indický císař Asoka vydal v roce 242 př.n.l. první zaznamenané opatření na ochranu přírody

Teoretický podklad právní ochrany přírody se vytvářel již od středověku. V této době měla ochrana především důvody estetické, historické a kulturní, ale dochází i k prvním vědeckým pokusům o odůvodnění ochrany zejména krajiny a jejího vzhledu. První právní akty se týkaly především majetku, který tehdy tvořily také přírodní zdroje, včetně zvěře. Cílem zde byla právní ochrana proti pytláctví a lesnímu pychu a většinou se jednalo o nařízení k ochraně lesů, lesních a vodních živočichů, lovených jako zvěř a ryby. První právní normy tak vznikaly již ve 12. – 14. století. Kolem roku 1189 byla vydána Statuta Konrádova českého knížete Konráda Oty a v roce 1360 Kniha starého pána s Rosenberka (někdy také uváděna jako Kniha Rosenberkská), obě zmiňují ochranu lesů, i když v podobě opatření proti krádeži dřeva. Prvky připomínající ochranu přírody však obsahoval návrh Majestas Carolina císaře Karla IV. z roku 1352, který obsahoval propracovaný systém feudální správy lesů a stanovil přísné tresty při jeho porušení, pro odpor šlechty však návrh nenabyl platnosti a byl v roce 1355 odvolán. V roce 1754 vydává císařovna Marie Terezie Řád lesní, na svou dobu pokrokový a

důkladný předpis na ochranu a hospodaření v lesích.

Na začátku 19. století, v období nastupujícího romantismu, se již objevují vědomé snahy o ochranu některých přírodních a krajinných prvků a území. Jednotlivé osoby již zřizují první chráněná území, většinou šlo o aktivity osvícených šlechticů. První chráněné území na českém území – Žofínský prales – zřídil dne 28. srpna 1838 na svém panství Nové Hrady Jiří František August de Languéval Buquoy. Ve stejném roce zřídil i další chráněné území Hojná voda. Obě tato chráněná území existují dodnes, Žofínský prales jako národní přírodní rezervace a Hojná voda jako národní přírodní památka. Roku 1858 pak kníže Jan Adam Schwarzenberg založil rezervaci Boubínský prales, dnešní stejnojmennou národní přírodní rezervaci. První odrazy ochranných snah se začínají objevovat i ve správních aktech státních úřadů a v obecně závazných právních normách – např. tzv. Prügelpatent z roku 1854, který byl léta užíván pro ochranu přírodních památek. Po delší odmlce byla v roce 1894 vyhlášena další rezervace lesního typu Buky u Vysokého Chvojna.

- Pravěk posvátné háje a místa (vrcholy, skalní útvary)
- Středověk oblasti (obory) pro divokou zvěř (např. Křivoklátsko)
- 1189 Statuta Konrádova
- 1348 Majestas Carolina
- 1360 Kniha starého pána s Rosenberka
- 1721 částečná ochrana medvědů na Šumavě (A.Schwarzenberg)
- 1754 Řád lesní

Vlastnické rezervace:

- 1838 Žofínský prales, Hojná voda (Buquoy)
- 1858 Boubínský prales (Schwarzenberg)
- 1869-1918 7 rezervací
- 1933 30 rezervací a přírodních památek
- 1938-1942 rezervací a přírodních památek
- 1920 garance státu nad OP

OPK v ČR na počátku 20. století

Na počátku 20. století vznikly další soukromé lesní rezervace. V roce 1903 Šerák–Keprník v Jeseníkách, v roce 1904 Labský důl v Krkonoších a v roce 1909 Velká Javorina v Bílých Karpatech. Při vzniku samostatného Československa v roce 1918 tak existovalo 7 soukromých rezervací bez jakéhokoliv zakotvení v právním systému státu.

Obr. 3: Přírodní památka Hrádek u Bánova – magický pozůstatek vulkanické činnosti

Právní úprava ochrany přírody v moderním slova smyslu se datuje na území dnešní ČR teprve se vznikem samostatné Československé republiky. V roce 1918 byla na vznikajícím Ministerstvu školství a národní osvěty zřízena památková služba, která zahrnovala i péči o přírodní památky. V roce 1919 byli ustanoveni první konzervátoři ochrany přírody. Jednalo se o odborně vzdělané občany, zpravidla učitele biologie (od univerzitních po učitele základních škol), kteří se dobrovolně začali věnovat otázkám ochrany přírody, osvěty studentů i veřejnosti a výběru území, která by měla požívat statutu právní ochrany. Vůdčí osobností rodící se institucionální ochrany přírody se stal Rudolf Maximovič, který začal konzervátory systematicky řídit pod hlavičkou Ministerstva školství a národní osvěty. Jeho zásluhou byly zpracovány návrhy prvního zákona o ochraně přírody. V letech 1922–1938 bylo do českého parlamentu podáno celkem pět návrhů zákona o ochraně přírody. Návrhy zahrnovaly i zřizování tzv. přírodních (tzn. bezzásahových) rezervací, zejména v pralesních porostech. Ani jeden návrh nebyl parlamentem přijat. Sám Maximovič kladl velký důraz

na pralesní rezervace jako na národní dědictví. I přes neúspěšná jednání v parlamentu se mu podařilo připravit alespoň tzv. silvestrovský výnos, který 31. 12. 1933 vydalo právě tehdejší Ministerstvo školství a národní osvěty. Jednalo se o první oficiální soupis přírodních památek, kde byla zdůrazněna jejich hodnota pro výchovu mládeže i význam pro stát a doporučována jejich návštěva. Na seznamu převažovaly pralesovité lokality a významné geologické útvary. Jednalo se celkem o 30 území.

Postupně i další majitelé vyhlášovali na svých majetcích lesní rezervace. Často se uplatňoval důvod zachování dobrého loveckého revíru, ve kterém byl klid (např. prales Mionší jako tokaniště tetřevů), ale nezdědká již šlo o vědomé zachování alespoň zbytku přírodě blízkého lesa jako ukázky člověkem relativně málo ovlivněného ekosystému (Žákova hora, Ranšpurk atd.). V roce 1938 bylo takto deklarováno 142 rezervací, přičemž stejně jako v roce 1933 převažovaly zbytky přirozených lesů („pralesů“) a zajímavé geologické útvary.

Obr.4: Informační panel a pruhové značení přírodní památky Vela u Lukova

Druhá světová válka přerušila veškeré snahy o vytvoření právního prostředí pro ochranu přírody. Válečné období, kdy byly uzavřeny vysoké školy, využil fytoecolog prof. ing. Alois Zlatník, učitel na lesnické fakultě Vysoké školy zemědělské v Brně, k terénnímu průzkumu zbytků přirozených lesů a sestavil návrh komplexní sítě lesních rezervací pro Moravu a Slezsko, v němž sledoval reprezentativní zastoupení všech lesních typů i lesních vegetačních stupňů. Po válce se však nikdy nepodařilo tento návrh komplexně zrealizovat.

Zakladatelem moderní ochrany přírody a krajiny v Československu byl přírodovědec a pedagog Rudolf Maximovič, od roku 1922 do roku 1948 první generální konzervátor ochrany přírody, tedy nejvyšší představitel státní ochrany přírody. Podílel se rovněž na přípravných pracích k založení Mezinárodního svazu na ochranu přírody (IUCN). Pokračovatelem v jeho díle v poválečných letech byl Dr. Jaroslav Veselý, první ředitel Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody, který se zasadil mimo jiné o kontinuitu naší účasti v rámci mezinárodního dění v ochraně přírody a o udržení vysoké odborné kvality oboru.

OPK v ČR po II. Světové válce a v období socialismu

- 1956 – přijetí zákona č. 40/1956 Sb. o ochraně přírody
- 1958 – vyhl. MŠK č. 54 o chráněných rostlinách
- 1965 - vyhl. MŠK č. 80 o chráněných živočiších
- Útlumová období (1957 – 1966, 1970 – 1980)
- 1980 - vyhl. MK č.142 o ochraně zeleně
- 1981 -1990, éra CHPV

O samostatný zákon o ochraně přírody usilovali čeští odborníci a politici již od počátku 20. století, do roku 1956 byla předložena řada návrhů, které však nebyly schváleny. Až v roce 1956 byl schválen první zákon o státní ochraně přírody na území dnešní ČR, zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Předmětem ochrany byla chráněná území, chráněné přírodní výtvořky a chráněné přírodní památky a dále chráněné druhy živočichů, rostlin, nerostů a zkamenělin. V době svého přijetí představoval tento zákon významný příspěvek k ochraně přírody. Až v roce 1956 vznikla první chráněná krajinná oblast (Český ráj) a v roce 1963 byl zřízen první národní park na území České republiky – Krkonošský národní park. Zákon byl postupně doplněn vyhláškami o chráněných rostlinách (1958) a chráněných živočiších (1965). Obě obsahovaly seznam druhů, které je potřeba chránit. Jednalo se ovšem povětšinou o atraktivní druhy, bez vazby na jejich skutečnou vzácnost či ohrožení. Počátkem 70. let 20. století však již bylo zřejmé, že ochrana přírody založená na představě vyjádřené tímto zákonem, tedy že stačí chránit jen vybraná území, je naprosto nedostačující. Tzv. konzervační přístup k ochraně přírody, panující na území ČR od 19. století, nebyl schopen zabránit rozsáhlé degradaci přírody a krajiny. Nepočítal rovněž s dynamickým vývojem přírodních stanovišť a ekosystémů. Neutěšený stav přírody i ve zvláště chráněných územích dokazoval, že nestačí chránit přírodu jen na vybraných územích, ale že je nezbytné chránit ji na celém území státu. Jednou z příčin špatného stavu přírody a krajiny byla i skutečnost, že socialistický stát dával často přednost hospodářským zájmům. Proto po roce 1989 bylo přikročeno, též v souvislosti s rozsáhlými politickými, hospodářskými a společenskými změnami, k přijetí nové právní úpravy ochrany přírody a krajiny.

Rok 1990 je pro ochranu přírody přelomový. Po listopadových komunálních volbách zanikají krajské a okresní národní výbory a vznikají okresní úřady se samostatnými referáty životního prostředí, je zřízeno samostatné ministerstvo životního prostředí, od památkového ústavu se osamostatňuje odborná složka ochrany přírody a vzniká Český ústav ochrany přírody (ČÚOP). V roce 1992 byl přijat dosud platný zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tato úprava již vychází ze zásad prevence, předběžné opatrnosti, udržitelného využívání přírodních zdrojů, integrované ochrany atd. a doplňuje stávající konzervační přístup k ochraně dochovaného přírodního prostředí aktivním přístupem za účasti jak státu, tak soukromých osob, často vlastníků pozemků či nevládních ekologických sdružení. Rovněž je v České republice platná celá řada dalších právních norem s víceméně přímým vztahem k ochraně přírody.

Obr.5: Přírodní památka Čertův kámen u Provodova

Současnost OPK (od roku 1990)

- 1990 referáty ŽP OkÚ, ministerstvo ŽP, ČÚOP (nynější AOPK ČR)
- 1992 zákon č.114/1992 Sb., O ochraně přírody a krajiny a prováděcí vyhláška č.395/1992 Sb.
- 2002 zrušení OkÚ
- 2004 novela zákona č. 114/1992 Sb. (Natura 2000)
- 2009 další novely zákona č. 114/1992 Sb.

V rámci reformy veřejné správy k 31.12.2002 zanikají okresní úřady a jejich pravomoci orgánů státní ochrany přírody přecházejí od 1.1.2003 na krajské úřady (vzniklé k 1.1.2001) a městské úřady obcí s rozšířenou působností.

V rámci přístupových jednání ČR k Evropské unii byla 28.4.2004 přijata novela zákona o ochraně přírody a krajiny (zákon č. 218/2004 Sb.), která postihuje zejména problematiku evropské soustavy Natura 2000.

Další významné novely zákona byly přijaty 11. září 2009 (zákon č. 349/2009 Sb.) a 8. 10. 2009 (zákon č. 381/2009 Sb.) a upravují zejména přenos kompetencí mezi jednotlivými orgány ochrany přírody a zpřesňují znění některých ustanovení týkajících se soustavy Natura 2000. Úplné znění zákona po všech novelách je publikováno pod č. 18/2010 Sb.

Zvláště chráněná území (ZCHÚ)

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny rozeznává šest níže uvedených kategorií zvláště chráněných území. Každé zvláště chráněné území má zákonem stanovené základní ochranné podmínky a jeho zřizovací předpis dále může uvádět bližší ochranné podmínky, s ohledem na charakter a podmínky v konkrétně daném území. Pro všechny kategorie zvláště chráněných území mohou být vyhlášena rovněž ochranná pásma, v nichž jsou omezeny některé činnosti, jako např. stavební, a která v praxi chrání samotné zvláště chráněné území před škodlivými vnějšími vlivy. Pokud nejsou ochranná pásma vyhlášena, je u maloplošných CHÚ (NPR, NPP, PR, PP) ze zákona stanoveno ochranné pásmo do vzdálenosti 50 m od hranice vlastního ChÚ.

Zvláště chráněná území a území Natura 2000 v ČR k 31. 3. 2011

Kategorie	Národní parky	Chráněné krajinné oblasti	Národní přírodní rezervace	Národní přírodní památky	Přírodní rezervace	Přírodní památky	Ptačí oblasti	Evropsky významné lokality	Smluvně chráněná území
Počet	4	25	114	108	785	1222	41	1087	16
Výměra (tis.ha)	119,50	1086,74	28,96	3,95	37,47	20,03	703,43	785,73	53,13
% rozlohy ČR	1,51	13,77	0,36	0,05	0,47	0,28	8,91	9,96	0,67

Zdroj: Ústřední seznam ochrany přírody - AOPK ČR

Dobrovolné organizace a spolky (NNO) v OPK

- Okrašlovací spolky (1904 - 1948)
- Sbor ochrany přírody při Národním muzeu (1958 - 1969)
- TIS – svaz ochrany přírody a krajiny (1969 - 1979, obnoven 1990)
- Aktivity ochrany přírody (1956 - 1990)
- Hnutí Brontosaurus (od r. 1974)
- Český svaz ochránců přírody (od r. 1979)
- Po roce 1990 vznik řady nových dobrovolných organizací se zaměřením na OP
- Pozemkové spolky

Historie ochrany přírody na přelomu 19. a 20. století je u nás velmi úzce spjata se vznikem a prací okrašlovacích spolků. Dne 30. října 1904 byl v Praze ("U Choděřů") založen Svaz českých okrašlovacích spolků v království Českém se sídlem v Praze. Od roku 1905 se jmenuje Svaz českých spolků okrašlovacích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Po vzniku Československé republiky se svaz přeměnil na Svaz československých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Praze. Svaz vydával od roku 1904 až do začátku padesátých let zajímavý časopis "Krása našeho domova", který byl po roce 2000 obnoven nynějším ČSOP.

Obr.6: Přírodní rezervace Jalovcová stráž u Nedašova v CHKO Bílé Karpaty

Na základě přijetí zákona č. 40/1956 Sb. o ochraně přírody byly z dobrovolných přírodovědců a ochránců přírody zřízeny odborné aktivity ochrany přírody při odborech kultury jednotlivých okresních (ONV) a krajských (KNV) národních výborů, skládající se z konzervátorů ochrany přírody a zpravodajů, odborníků (botaniků, zoologů...), kteří předávali konzervátorům poznatky z průzkumů v terénu.

Dne 5. září 1958 byl založen ze zájemců z řad odborné i laické veřejnosti Sbor ochrany přírody (SOP) při Společnosti Národního muzea v Praze. Dne 15. listopadu r. 1969 byl na celostátním sjezdu Sbor přeměněn v TIS - Nezávislé sdružení přátel přírody, později – Svaz ochrany přírody a krajiny. Na základě tlaku vládnoucí komunistické nomenklatury musel v roce 1979 TIS ukončit činnost a byl v tomtéž roce nahrazen ČSOP – Českým svazem ochránců přírody, zřízeným a kontrolovaným KSC a jeho informátory až do roku 1990.

V letech 1972 – 1974 se na stránkách Mladého světa zrodilo mládežnické **Hnutí Brontosaurus**. Zakladatelé byli Josef Velek, redaktor časopisu a výtvarník Vladimír Jiránek, který nakreslil i logo. Heslo „Brontosaurus to nepřežil“ (protože přesáhl své možnosti) se rozšířilo po celé republice a zasáhlo mnoho mladých i starších lidí. Hnutí Brontosaurus se jako programu ujalo SSM (Socialistický svaz mládeže) v r. 1974, který byl konferencí OSN ve Stockholmu vyhlášen Rokem životního prostředí. Pro komunistickou moc to byl přijatelný pokus odvrátit mladé lidi od divokého skautování, trampování a nevázaného zálesáctví.

Sametová revoluce v listopadu 1989 umožnila volné zakládání různých zájmových organizací a vznikla tak řada nových občanských sdružení a spolků zabývajících se ochranou přírody a životního prostředí např. Hnutí Duha, Děti Země, Ekologický právní servis a mnoho dalších, s místní i celostátní působností.

Pro všechna tato občanská sdružení se stalo významným mezníkem přijetí nového zákona o ochraně přírody a krajiny v roce 1992, ve kterém byl zakotven § 70 - účast občanů, umožňující občanským sdružením, jejichž hlavní poslání je ochrany přírody, být účastníkem správních řízení, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny.

- 5.1. Minulost (historie)
 - 5.1.1. do I. poloviny 20. století
 - 5.1.2. II.. polovina 20. století
 - 1973 CHKO Beskydy
 - 1981 CHKO Bílé Karpaty
- 5.2. Současnost (od r. 2000)
 - 5.2.1. Realita a možnosti současné ochrany přírody
 - 5.2.2. Etapy vývoje ochrany a péče o maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ)

5.1. Ochrana přírody a krajiny ve Zlínském kraji – historie

5.1.1. První záznamy o ochraně přírody na území dnešního Zlínského kraje

I. polovina 20.století

Ke konci 19. a počátkem 20. století na území dnešního Zlínského kraje působila řada přírodovědců, zejména botaniků, kteří zaznamenávali jednak výskyt jednotlivých druhů, ale naznačují i první záměry na ochranu jejich stanovišť (D.Sloboda, J.Bubela, G.Říčan, J.Klvaňa, J.L.Holuby, L.Schloegel, F.X. Veselý, F.Gogela - aj.)

První skutečně doložený záznam o aktivním přístupu k ochraně přírody ve Zlínském kraji je zřejmě opatření uherskoostrožské větve Lichtensteinů z roku 1909, majitelů lesů v oblasti Strání v Bílých Karpatech, kteří lesy ve vrcholové části Velké Javořiny ponechávají jako lesní rezervaci bez zásahu samovolnému vývoji. V roce 1935 je pak tehdejšími vlastníky obdobným způsobem vyhlášena ochrana pralesa Razula v Beskydech.

V období mezi světovými válkami intenzivně zkoumají území kraje botanici St.Staněk, J.Podpěra, P Sillinger, H.Zavřel, Al. Zlatník a navrhují vybraná území k ochraně. V průběhu II. světové války je sice tato aktivita omezena, ale přírodovědný průzkum v rámci možností pokračuje.

Obr.7:
Odklizení posečené biomasy z přírodní památky Uhliska u Doubrav

ve II. polovině 20.století

Období po II. světové válce je věnováno zejména revizi před válkou navržených území a jejich postupným vyhlášením a přehlašování (např. SPR Razula 1949, SPR Javořina 1951). Tak vznikly nově v roce 1948 chráněná území Bečevná, Lačnov, Pozděchov a Zubří (všeVS), Kruhy u Tučap (KM); v roce 1949 Louky pod Štípou (VS), Pod Barabášem a Na Želechovických pasekách (ZL); v roce 1950 Olšovka (KM), v roce 1951 Lutonina u Vizovic (ZL), v roce 1952 Březí na Chlumu, Pod Olším, Dubina a Skalka-Polomsko (KM), Galovské lúky a Pod Juráškou (VS); Na Chmelově (ZL), v roce 1953 Bralová, Drážov, Oulehla, Včelín a Skalka u Trňáku (KM); v roce 1954 Chropyňský rybník, Kamenec, (KM); v roce 1955 Pod Kozincem, Přehon, Stonáč (KM), Vlčnovský háj (UH); v roce 1956 Křéby, Na Jančích, Obora, Strabišov (KM), Kovářův žleb a Luh u Horního Němčí (UH), Dubcová a Ježůvka (VS), Na letišti (ZL). V roce 1956 je přijat zákon č.40/1956 Sb. o ochraně přírody a paradoxně je tak vyhlášení dalších chráněných území na deset let zastaveno a i pak jsou vyhlášovány pouze skalní útvary jako chráněné přírodní výtvořy. V roce 1966 jsou vyhlášeny Budačina (KM) a Četovy skály u Lidečka (VS), v roce 1967 Kazatelna, Komínky a Kozel (KM), v roce 1969 Kutaný (VS) a v roce 1972 Pod Drdolem (ZL).

V roce 1973 po mnohaletých přípravách a projednávání je vyhlášena CHKO Beskydy. Další vlna vyhlášení CHÚ je v roce 1975 - Bernátka, Čerňava, Smrdutá, Tesák (vše KM), Holý kopec (UH), v roce 1976 Kelčský Javorník (KM). V tomto

období vrcholí projednávání zřizování CHKO Bílé Karpaty, v září 1977 je zřizována v Luhačovicích její správa. K vyhlášení vlastní CHKO dochází pak až v listopadu 1980.

K vyhlášení za maloplošná chráněná území jsou připraveny desítky lokalit, avšak vyhlášovací proces přes ministerstvo kultury je natolik zdlouhavý a s nejistým výsledkem, že se jednotlivé okresy rozhodly jít jednodušší cestou vyhlášení za chráněné přírodní výtvořy (CHPV), které měly v kompetenci rady a pléna tehdejších okresních národních výborů. Tak bylo v období let 1980 – 1990 vyhlášeno kolem 100 CHPV. V roce 1985 – 1986 byla pracovníky Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody provedena celostátní prověrka stavu chráněných území a na jejím podkladě v roce 1987 ochrana některých území v kraji zrušena /Luh u Horního Němčí (UH), Kruhy u Tučap a Skalka u Trňáku (KM), Na Chmelově a Lutonina (ZL)/. V předchozím období však již zanikla ochrana rezervací Pod Barabášem u Zlína, Olšovka u Rusavy, Březí u Chlumu, Pod Olším u Slavkova pod Hostýnem a Vesník u Vsetína.

V červnu 1992 byl přijat nový, současný zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., změnila se kategorizace chráněných území a nastala další vlna vyhlášení maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ) okresními úřady v kategorii přírodní památka a přírodní rezervace.

V roce 1996 byl CHKO Bílé Karpaty přiznán statut **biosferické rezervace**.

5.2. Realita a možnosti současné ochrany přírody a krajiny ve Zlínském kraji

V souvislosti s přípravou na vstup ČR do Evropské unie je v letech 2000 - 2003 provedeno rozsáhlé celoplošné mapování biotopů i vybraných druhů rostlin a živočichů pro přípravu evropsky významných lokalit a ptačích oblastí evropské soustavy Natura 2000. Z mapování bylo ve Zlínském kraji do národního seznamu zařazeno a nařizováním vlády č. 142/2004Sb. přijato 57 lokalit jako EVL (další 4 zasahují ze sousedních krajů) a 3 území jako ptačí oblasti. V rámci grantu VaV(věda a výzkum) pro AOPK ČR "Optimalizace sítě MZCHÚ" (tzv. česká Natura) bylo pro Zlínský kraj vybráno dalších 30 lokalit k případné ochraně. Nevládní organizace ve spolupráci s Českou botanickou

společností sestavily tzv. "Stínový seznam lokalit Natura 2000", který ve Zlínském kraji navrhuje doplnit "oficiální" EVL o dalších 84 lokalit. Po schválení Evropskou komisí budou jednotlivé EVL vyhlášeny za MZCHÚ a management financován z fondů EU, prostřednictvím Operačního programu životní prostředí pro období 2007 - 2013.

Ke dni 31. 12. 2002 jsou zrušeny okresní úřady a od 1. 1. 2003 agenda ochrany přírody přechází zejména na obce s rozšířenou působností (ORP), kterých je v kraji 13 a krajský úřad, který v současnosti zajišťuje i péči o MZCHÚ z rozpočtu kraje.

Zvláště chráněná území ZK (stav k 31.12.2010) podle Ústředního seznamu ochrany přírody

Kategorie		Celkem (počet)	Rozloha (ha)
Národní park	(NP)	0	0
Chráněná krajinná oblast	(CHKO)	2	1 17 167,0
Národní přírodní rezervace	(NPR)	6	414,3
Národní přírodní památka	(NPP)	2	28,8
Přírodní rezervace	(PR)	38	896,0
Přírodní památka	(PP)	129	577,5
Přechodně chráněná plocha		1	1,0

Zdroj: AOPK ČR, KÚ

Obr. 8: Přírodní rezervace Kanada u Kněžpole

Chráněné krajinné oblasti (CHKO)

Za chráněné krajinné oblasti lze vyhlásit rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů a trvalých travních porostů. Jsou zde hojně zastoupeny dřeviny a mohou se zde vyskytovat i dochované památky historického osídlení. Rovněž v chráněných krajinných oblastech se vymezují jednotlivé zóny ochrany přírody, tradičně jsou čtyři a

s ohledem na ochranné podmínky v těchto zónách je rovněž možné území hospodářsky využívat. V České republice je v současné době 25 chráněných krajinných oblastí a stejně jako pro národní parky, tak i pro správu těchto území se zřizují správy chráněných krajinných oblastí. Ve Zlínském kraji jsou vyhlášeny 2 CHKO – Beskydy a Bílé Karpaty.

6.1.1. CHKO Beskydy

Chráněná krajinná oblast Beskydy byla vyhlášena výnosem Ministerstva kultury ČSR č. j. 5373/1973 ze dne 5. března 1973. Důvodem vyhlášení CHKO Beskydy byly její výjimečné přírodní hodnoty, zejména zbytky původních pralesovitých lesů s výskytem vzácných karpatských živočichů a rostlin. Pozoruhodné jsou také druhově pestré louky a pastviny, unikátní povrchové i podzemní pseudokrasové jevy. Beskydská krajina má dosud mimořádnou estetickou hodnotu, která vznikla

historickým soužitím člověka s horami. Význam chráněné krajinné oblasti je podtržen vyhlášením 57 maloplošných zvláště chráněných území. V rámci budování evropské soustavy chráněných území Natura 2000 byla celá CHKO navržena jako Evropsky významná lokalita a v roce 2005 zde byly zřízeny hned 2 ptačí oblasti – Beskydy a Horní Vsacko. Území CHKO Beskydy je v rámci ČR jediné, kde žijí všechny velké evropské šelmy - medvěd, vlk a rys.

6.1.2. CHKO Bílé Karpaty

Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty byla zřízena výnosem Ministerstva kultury ČSR č. j. 17.644/80 ze dne 3. 11. 1980. Bílé Karpaty představují mimořádnou oblast mezi našimi velkoplošnými chráněnými územími. Celá oblast, byla po mnoho staletí kultivována člověkem. Přesto, nebo právě proto se zde dochovaly mimořádně cenné přírodní hodnoty a na mnoha místech lze hovořit o harmonické krajině. Pro tyto přírodní a krajinné kvality byly Bílé Karpaty v rámci programu Člověk a biosféra (MAB) organizace UNESCO dne 15. 4. 1996 zařazeny mezi evropské biosferické rezervace.

Rozsáhlá historická odlesnění v Bílých Karpatech měla velmi často charakter krajinářských úprav citlivě využívajících zdejších přírodních podmínek. Výsledkem jsou tisíce hektarů jedinečných květnatých luk s roztroušenými dřevinami, představující dnes typický krajinný ráz Bílých Karpat. Z přírodovědného hlediska jsou tyto květnaté karpatské louky pozoruhodné především bohatostí rostlinných společenstev s vysokým zastoupením kriticky ohrožených druhů rostlin. Díky tomu patří k

nejcennějším lučním biotopům Evropy a jsou studijní plochou světového významu. Dalším neméně cenným prvkem jsou rozsáhlé lesní komplexy v centrální a severní části pohoří s celou řadou typických prvků karpatské květeny i fauny. Na území CHKO Bílé Karpaty je vyhlášeno 51 MZCHÚ.

Biosférická rezervace je velkoplošné chráněné území, vyhlášené v rámci mezinárodního programu UNESCO Člověk a biosféra. Světová síť biosférických rezervací je rozprostřena tak, aby zahrnovala všechny základní biomy Země. Tato území představují reprezentativní ukázky přírodních krajin, ve kterých zároveň hraje důležitou roli člověk a jeho aktivity. Hlavním posláním je ochrana ekosystémů a rostlinných i živočišných druhů, věda a výzkum, ekologická výchova a zajištění udržitelného rozvoje místních obyvatel. Většina biosférických rezervací zahrnuje jak přírodě blízká území, tak i území narušená činností člověka. To umožňuje studovat konflikty mezi člověkem a přírodním prostředím a podporovat zvyšování biodiverzity v narušených oblastech.

Obr.9: CHKO Beskydy severně od Pustevn

6.2. Maloplošná ZCHÚ

6.2.1. NPR – národní přírodní rezervace

Národní přírodní rezervace jsou menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku. Ve své podstatě jde o nejpřísněji chráněná území v České republice a ochrana směřuje k podpoře fungování ekosystémů v jejich vzájemných vazbách.

Na území Zlínského kraje je vyhlášeno 6 NPR z nich se 3 nachází v CHKO Beskydy (Pulčín-Hradisko, Kněhyně-Čertův mlýn a Razula) a 2 v CHKO Bílé Karpaty (Javořina, Porážky). Mimo CHKO leží pouze Strabišov-Oulehla nedaleko Kroměříže.

Za národní přírodní památky se vyhláší přírodní útvary o menší rozloze, především geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů, mající národní či mezinárodní ekologický, vědecký či estetický význam. Nemusí jít o nedotčené území, ale i o území, které svou činností formoval člověk. V těchto územích se typicky potlačuje sukcese na podporu zachování a zlepšení stavu předmětu ochrany. Ve Zlínském kraji jsou 2 NPP – Chropynský rybník a Křeby u Prasklic, obě v okrese Kroměříž.

6.2.3. PR – přírodní rezervace

Přírodní rezervací může být vyhlášeno menší území se soustředěnými přírodními hodnotami se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast. V podstatě jde o území obdobné jako národní přírodní rezervace, ovšem významné především v lokálním či nadregionálním měřítku, nikoli národním či mezinárodním, jako tomu je u národních přírodních rezervací.

Ve Zlínském kraji je vyhlášeno 39 PR, z toho 8 v okrese Kroměříž, 17 v okrese Uh.Hradiště, 7 v okrese Vsetín a 7 v okrese Zlín. V CHKO Beskydy z toho pak leží 3 území PR a v CHKO Bílé Karpaty 13 území.

6.2.4. PP – přírodní památka

Přírodní památkou může být charakteristika stejné území jako národní přírodní památka, ovšem významné v regionálním či nadregionálním měřítku. Ve Zlínském kraji je zřízeno 129 PP, z toho 19 v okrese Kroměříž, 39 v okrese Uh.Hradiště, 36 v okrese Vsetín, 35 v okrese Zlín. V CHKO Beskydy z toho leží 12 území PP a v CHKO Bílé Karpaty 29 území.

Obr. 10: Přírodní památka Ježovský lom s teplomilnými stepními společenstvy

Etapy vývoje ochrany a péče (managementu) maloplošných chráněných území

1. Konzervační – cca do r. 1980, vyhlášení a péče o chráněná území měla za účel zakonzervovat stav v době vyhlášení, neřídka bylo zakázáno i dosavadní, mnohdy staleté hospodaření. Důsledkem byla postupná degradace území sukcesí a často i zánikem předmětu ochrany.

2. "Květinový management" - současný, na většině ZCHÚ přetrvávající. Se zaváděním a obsazováním míst inspektorů ochrany přírody na okresních národních výborech (později okresních úřadech) v 80. letech 20. století a postupným uvolňováním stále většího množství finančních prostředků na péči o chráněná území se zažil jednostranný management pravidelného kosení ZCHÚ, jelikož předmět jejich ochrany bývá převážně botanický. Tento způsob však nebere ohled na další skupiny, zejména živočichy a mnohdy, v případě nevhodného termínu kosení a jednorázového pokosení celé lokality není přínosem

ani pro rostliny, které se často i několik let nevyvinou do stádia zralosti, nevytvářejí semena a přežívají za stálého postupného úbytku pouze vegetativně.

3. Biotopové – diferencované – po r. 2000, je nastupujícím způsobem managementu. Pro jeho realizaci je nezbytné znát co nejširší spektrum recentního výskytu rostlinných i živočišných druhů na lokalitě, jejich vzájemné vazby i podmínky existence jednotlivých fází vývoje. V současnosti je žádoucí začít alespoň s mozaikovitým způsobem managementu, s ponecháním částí území bez zásahu minimálně do konce vegetační sezony, nejlépe však střídavé kosení částí území ob rok. Tento způsob je náročnější organizačně a předpokládá spolupráci širokého spektra odborníků, botaniků i zoologů. Pro zachování biodiverzity jednotlivých území je však jeho postupné zavedení nezbytné.

Obr. 11: Ukázka diferencovaného pásového managementu v chráněném území

Území soustavy Natura 2000

V souvislosti se vstupem do Evropské unie ke dni 1. května 2004 Česká republika transponovala právní předpisy Evropských společenství. Z pohledu ochrany přírody a krajiny hraje hlavní roli směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků a směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Cíle obou směrnic byly zohledněny v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Na základě směrnice o ptácích a zákona bylo v České republice vyhlášeno zatím 41 **ptačích oblastí**. Rovněž byl přijat národní seznam, stanovící 1087 **evropsky významných lokalit** (SCI-proposed Sites

of Community Importance). EVL se v České republice řadí do oblasti panonské a oblasti kontinentální. Po přijetí lokalit z národního seznamu do seznamu evropského v roce 2009, bude ochrana těchto lokalit zajištěna vyhlášením za zvláště chráněná území, v případě, že dosud ochranu jako zvláště chráněná území nepožívají, nebo mohou být chráněna smluvně, na základě uzavření veřejnoprávní smlouvy s vlastníky dotčených pozemků. Celá řada EVL však po přijetí do Evropského seznamu bude řazena rovnou mezi SCA (Special Conservation Areas), protože na jejich území je již vyhlášena jedna z kategorií zvláště chráněných území.

7.1. Ptačí oblasti (PO)

Ptačí oblasti jsou území vyhlášená podle evropské směrnice č. 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků (zkráceně směrnice o ptácích). Na základě směrnice o ptácích a zákona bylo v České republice vyhlášeno zatím 41 ptačích oblastí.

Ptačí oblasti jsou vymezovány podle výskytu druhů uvedených v přílohách směrnice, nebo jako shromaždiště (hnízdiště, zimoviště) ptáků libovolného druhu v počtu vyšším než 10 000 ks. Tito ptáci jsou hlavním předmětem ochrany, v ptačí oblasti jsou ovšem chráněni všichni ptáci, pakliže na některý druh není udělena výjimka z ochrany (např. povolení odstřelu protahujících populací kormorána velkého v Ptačí oblasti Třeboňsko). Ptačí oblasti nejsou zvláště chráněnými územími. Vyhláší je vláda svými nařízeními, ve kterých nejsou žádné zákazy, ale mohou zde být stanoveny činnosti vyžadující souhlasu orgánu ochrany přírody. V ptačích oblastech je podporován k přírodě šetrný způsob hospodaření.

Ve Zlínském kraji jsou zřízeny 3 ptačí oblasti (SPA), SPA 22 Beskydy, SPA 23 Horní Vsacko a SPA 24 Hostýnské vrchy.

- PO Beskydy (výměra v ZK 2 773 ha)

Předmět ochrany: Populace čápa černého, jeřábka lesního, tetřeva hlušce, kulíška nejmenšího, puštíka bělavého, žluny šedé, datla černého, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého, lejska malého a jejich biotopy

- PO Horní Vsacko (výměra v ZK 26 998 ha)

Předmět ochrany: Populace čápa černého, jeřábka lesního, chřástala polního, strakapouda bělohřbetého, datlíka tříprstého, lejska malého, tuhýka obecného a jejich biotopy

- PO Hostýnské vrchy (výměra v ZK 5 177 ha)

Předmět ochrany: Populace strakapouda bělohřbetého, lejska malého a jejich biotopy

Obr. 12: Ptačí oblast Hostýnské vrchy - součást evropské soustavy Natura 2000

7.2. Evropsky významné lokality (EVL)

Evropsky významná lokalita je typ chráněného území soustavy Natura 2000, které je vyhlášené k ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin podle směrnice Evropské komise o stanovištích (92/43/EHS) ze dne 21. května 1992.

Český národní seznam Evropsky významných lokalit schválila vláda České republiky 22. 12. 2004 jako nařízení vlády č. 132/2005 Sb. a v současnosti eviduje 1087 EVL.

Ve Zlínském kraji je v uvedeném nařízení vlády zařazeno 68 EVL.

Přehled evropsky významných lokalit ve Zlínském kraji

Kód	Název	Kategorie (návrh)	Výměra (ha)
CZ0720013	Babí hora	PP	49,2911
CZ0723401	Březnice u Zlína	PP	1,0044
CZ0723007	Čerták	PP	4,2366
CZ0724429	Hostýnské vrchy	PP	2396,5918
CZ0713375	Hustopeče - Štěrkáč	PP	10,8349
CZ0710182	Choryňský mokřad	PP	101,0153
CZ0724091	Chřiby	PP, PR	19049,8804
CZ0723406	Chvalčov	PP	1,1933
CZ0723012	Insel	PP	1,5073
CZ0723750	Jankovice - kostel	PP	0,0281
CZ0624066	Jasenová	PP	1,7778
CZ0724120	Kněžpolský les	PP, PR	521,1706
CZ0722201	Kobylí hlava	PP	3,7207
CZ0810035	Kojetínské vrchy	PP	10,1289
CZ0723813	Kotrlé	PP	0,7049
CZ0720016	Kovářův žleb - Obora	PP, PR	214,1898
CZ0723409	Kurovice - lom	PP	6,651
CZ0723752	Lidečko - kostel	PP	0,0306
CZ0723753	Luhačovice - zámek	PP	0,1355
CZ0714085	Morava - Chropyňský luh	PP, NPR	805,286
CZ0723410	Mokřad Pumpák	PP	1,9306
CZ0723412	Mokřad u Slováckých strojírén	PP	8,6276
CZ0724121	Nad Jasenkou	PP	738,575
CZ0720058	Nad Kašavou	PP	27,4914
CZ0724107	Nedakonický les	PP, PR	1524,7907
CZ0720190	Ondřejevsko	PP	298,0802
CZ0723413	Ovčírka	PP	10,2205
CZ0723415	Polichno	PP	67,1242
CZ0723414	Polichno - Pod duby	PP	26,8077
CZ0723416	Popovické rybníky	PP	98,7477
CZ0723417	Pozděchov	PP	0,3557
CZ0723754	Pozděchov - kostel	PP	0,0594
CZ0710148	Přestavlcký les	PP	0,0200
CZ0723421	Remízy u Bánova	PP, CHKO	67,4180
CZ0723024	Rochus	PP	57,9347
CZ0720185	Rusava - Hořansko	PP	73,4278
CZ0723755	Rusava - kostel	PP	0,0239
CZ0720033	Semetín	PP	1327,2646
CZ0723423	Skalky	PP	11,1349
CZ0723758	Slušovice - kostel	PP	0,0661
CZ0723424	Stonáč	PP	5,5088
CZ0723425	Stráně u Popovic	PP	130,8608
CZ0723426	Střížovice	PP	29,5548
CZ0723759	Štola Sintrová	PP	0,0397
CZ0720153	Troják	PP	654,2318
CZ0723430	Údolí Bánovského potoka	PP	21,6227
CZ0723020	Údolí Okluky	PP	17,1855
CZ0723403	Uhliska	PP	50,6735
CZ0724087	Újezdecký les	PP	932,2741
CZ0720192	Velká Vela	PP	770,6783
CZ0624069	Strabišov - Oulehla	NPR, NPP	204,5893
CZ0724088	Březová - Kalábová	CHKO	1,2221
CZ0723402	Březová - Studený vrch	CHKO	0,1359

Přehled evropsky významných lokalit ve Zlínském kraji

CZ0724090	Bílé Karpaty	CHKO	20043,3080
CZ0720441	Bílé potoky	CHKO	164,1579
CZ0724089	Beskydy	CHKO	120386,5333
CZ0723757	Slavičín - zámek	CHKO	0,1046
CZ0723756	Slavičín - kostel	CHKO	0,1042
CZ0723751	Komňa - kostel	CHKO	0,0792
CZ0722199	Hrušová dolina	CHKO	98,2995
CZ0722198	Hodňovská dolina	CHKO	7,5629
CZ0720428	Na Koncoch	CHKO	1735,3360
CZ0720435	Podkrálovec	CHKO	961,9107
CZ0720420	Rudický les	CHKO	497,4982
CZ0720437	Valentová	CHKO	558,0151
CZ0720422	Valy-Bučník	CHKO	1094,8844
CZ0723434	Vlára	CHKO	9,572
CZ0724430	Vlářský průsmyk	CHKO	31726326

Obr. 13: Evropsky významná lokalita Nedakonický les – chráněný biotop lužního lesa

8.1. Významný krajinný prvek (VKP)

Ochranu VKP stanoví v ČR zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, paragraf 6. Významný krajinný prvek je podle § 3 zákona č. 114/1992 ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků. Významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům,

kteří by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů.

Registrace VKP se provádí zápisem do seznamu (tzv. Ústředního seznamu ochrany přírody), zápis obsahuje soupis katastrálních území a výčet dotčených parcel s uvedením jejich vlastníků a nájemců, stručnou charakteristiku, doklad o oznámení, popřípadě o výsledku zrušení a zákres v mapách přiměřeného měřítka. Jde o nástroj tzv. obecné ochrany přírody.

8.2. Územní systém ekologické stability - ÚSES

Územní systém ekologické stability (ÚSES) je krajinnotvorný program, jehož úkolem je zvýšení ekologické stability od nejmenších celků až po celoevropské sítě.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny definuje ÚSES takto:

Územní systém ekologické stability je vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Hlavním smyslem ÚSES je posílit ekologickou stabilitu krajiny zachováním nebo obnovením stabilních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb.“

Je to tedy **sít' skladebných částí**, které jsou v krajině na základě prostorových a funkčních kritérií účelně rozmístěny. Rozhodujícím kritériem pro vymezení ÚSES je biogeografická pestrost krajiny co do rozmístění rámců trvalých ekologických podmínek a jejich přirozené, na člověku nezávislé vazby. Stávající ÚSES je tvořen ekologicky významnými segmenty krajiny jako částmi kostry ekologické stability. Jednotlivé skladebné části ÚSES jsou **biocentra, biokoridory a interakční prvky**. Součástí ÚSES jsou i ochranná opatření biocenter a biokoridorů, pokud jsou plošného charakteru. Základ ÚSES tvoří především biocentra a biokoridory tří úrovní podle významu – nadregionální, regionální a lokální.

Biocentra a biokoridory, které vytvářejí prostorový základ ÚSES, mají základní úkol - uchování přirozeného genofondu krajiny. Tento úkol však neznamená konzervaci společenstev, nýbrž podporování jejich přirozeného vývoje. Zejména u nově realizovaných biocenter či biokoridorů jde o podporu a umožnění co nejpřirozenějšího vývoje společenstva, vznikajícího v daných trvalých ekologických podmínkách. Je tedy důležité vymezovat a zakládat biocentra i na výsypkách, haldách a skládkách odpadů, neboť i v těchto trvale změněných přírodních podmínkách je nutno dát přírodnímu vývoji společenstev šanci.

Ve Zlínském kraji byly nejprve zpracovány generely ÚSES dle jednotlivých okresů na základě ÚTP (územně technické podklady) nadregionálního a regionálního ÚSES zpracovaného a schváleného MŽP a MMR. Generely tento ÚTP zpřesňují a doplňují o úroveň prvků ÚSES lokálního významu. Vyhodnocení funkčnosti a zpřesnění vymezení prvků ÚSES se provádí v 5 – 10 letých cyklech a jsou zpracovány jako součást všech stupňů ÚPD (územně plánovací dokumentace).

Přírodní park (zkracováno jako PŘP) je podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny území, které mohou orgány ochrany přírody (dříve okresní úřady, nyní krajské úřady) zřídit obecně závazným právním předpisem k ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

Předchůdcem přírodních parků byly tzv. klidové oblasti, které však byly zřizovány pro omezení negativních vlivů na rekreační využívání těchto oblastí.

Obr. 14: Chřiby jsou nadregionálním biocentrem ÚSES, evropsky významnou lokalitou i přírodní park

Ve Zlínském kraji je zřízeno těchto 6 přírodních parků:

Hostýnské vrchy

Přírodní park byl vyhlášen Nařízením OkÚ Kroměříž č. 3/95 ze dne 21. 4. 1995 o zřízení přírodního parku Hostýnské vrchy. Toto nařízení přímo navazuje na Vyhlášku ONV Kroměříž ze dne 29. 6. 1989, kterou byla zřízena oblast klidu o výměře 98 km². Na ni navazuje zlínská část, která byla vyhlášena Okresním úřadem ve Zlíně 18.1.1993 o výměře 106 km².

Hlavním smyslem vyhlášení přírodního parku je ochrana krajinného rázu podle zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činnostmi snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Krajinný ráz je dán kombinací přírodních, kulturních a historických charakteristik dané oblasti. Přírodní charakteristika je dána přírodními podmínkami (nejvíce se projevuje zejména vliv reliéfu, geologického podkladu, hydrologických vlastností, půdy, klimatických podmínek a biogeografických poměrů). Kulturní charakteristika je výsledkem způsobu využívání krajiny člověkem (zemědělství, lesnictví, doprava, sídla). Historická charakteristika se odvíjí od souvislostí vývoje přírodních a kulturních charakteristik dané oblasti, v jejich časové posloupnosti a vazbě na využívání krajiny a život minulých generací v ní vůbec. Parku dominuje vrchol sv. Hostýna s kostelem a církevním areálem.

Chřiby

Přírodní park Chřiby byl nejprve vyhlášen na kroměřížské části 3. 4. 1991 vyhláškou ONV Kroměříž, kterou byla zřízena oblast klidu Chřiby. Ta byla dle nového zákona o ochraně přírody a krajiny následně přehlášena nařízením Okresního úřadu Kroměříž č. 2/96 ze dne 8. 11. 1996 o zřízení přírodního parku Chřiby. Rozšíření přírodního parku na území okresu Uherské Hradiště bylo provedeno nařízením OkÚ Uherské Hradiště č. 1/2000 ze dne 10. 4. 2000. V rámci zachování celistvosti území rozhodl OkÚ Zlín v témže roce nařízením OkÚ Zlín č. 8/2000 ze dne 20. 11. 2000 o vyhlášení zbývající části Chřibů na okrese Zlín za přírodní park. V současné době celé území přírodního parku spravuje Krajský úřad Zlín a rozkládá se na ploše přibližně 225 km².

Účelem zřízení Přírodního parku Chřiby je ochrana dochovaného krajinného rázu na území se soustředěnými významnými estetickými a přírodními hodnotami. Na území Chřibů je specifikováno 30 krajinných oblastí s typickým krajinným rázem, z nichž 13 zasahuje do území přírodního parku Chřiby. Veškerá činnost na území přírodního parku se zaměřuje na zachování a podporu přírodních a kulturních hodnot vyvážené krajiny s optimálními podmínkami pro únosnou individuální rekreaci v přírodě.

Prakšická vrchovina

Přírodní park vyhlášený v roce 1999 na ploše téměř 45 km² leží mezi Uherským Hradištěm a Uherským Brodem na pravém břehu řeky Olšavy. Jeho území zahrnuje i maloplošná zvláště chráněná území, přírodní rezervace Rovná hora, Vrchové, Terasy. Lesní porosty mají charakter teplomilných doubrav a dubohabřin. Četné jsou tu staré, extenzivně využívané sady a teplomilné louky a pastviny. Území je cenné výskytem řady teplomilných druhů rostlin a živočichů. Bylo zde zjištěno 11 druhů obojživelníků, 4 druhy plazů, 78 druhů ptáků, 28 druhů savců, celkem 121 druhů obratlovců, z toho 38 druhů zvláště chráněných a okolo 100 druhů vzácných bezobratlých živočichů, především motýlů. Vidět zde můžete mimo jiné evropsky chráněného bource trnkového, modráška hořcového a tmavohnědého, ohniváčka černočerného, otakárka fenyklového a ovocného. Za zmínku stojí také výskyt kriticky ohrožené kudlanky nábožné, krasce třešňového, křížáka pruhovaného, slíďáka tatarského či pakudlanky jižní. Ze vzácnějších rostlin zde roste např. hořec křížatý, hořeček brvitý, růže galská, černohlávek dřípátý, len tenkolistý nebo mochna bílá. V přírodním parku se chrání i charakteristický ráz krajiny s dochovanou typickou zástavbou, včetně památek a kultury zdejších obyvatel.

Obr. 15: Přírodní park Záhlinické rybníky

Vizovické vrchy

Přírodní park Vizovické vrchy byl vyhlášen obecně závaznou vyhláškou Okresního úřadu ve Zlíně 18. 1. 1993 na ploše 133 km² a je charakterizován souvisle zalesněnou hornatinou, typickým osídlením a hospodařením na svazích a v údolích, je významný z pohledu krajinářského, ekologického a rekreačního. Charakteristické je pasekářské osídlení. Střídají se zde drobné sady, pole, květnaté louky a pastviny. Volnou krajinu dotvářejí zemědělské usedlosti. Významný podíl na utváření krajinného rázu má nelesní zeleň, rostoucí především v kamenitých hrázích a mezích, kde převládají zejména lípy, hrušně a duby. Nachází se zde i mnoho skalních útvarů a v údolích vyvěrají četné prameny sirných minerálních vod.

Záhlinické rybníky

Přírodní park Záhlinické rybníky byl zřízen Nařízením Okresního úřadu Kroměříž č. 2/1995 ze dne 12. 4. 1995 o zřízení přírodního parku Záhlinické rybníky o výměře 5 km². Spojením rybníků, luk a lužního lesa vznikl komplex s vysokou krajinářskou hodnotou, plnící významnou ekologickou funkci regionálního biocentra. Z geografického hlediska je součástí Hornomoravského úvalu. Soustava Záhlinických rybníků, přilehlých luk a lužního lesa je i přes intenzivní chov ryb jedinečným územím na středním toku Moravy především ze zoologického a krajinářského hlediska. V rámci mokřadů České republiky byla tato oblast zařazena mezi mokřady mezinárodního významu. Záhlinické rybníky jsou napájeny říčkou Rusavou a Mojenou a tvoří je hlavně rybníky Nový, Pláňavský a Dobravický. Součástí přírodního parku je chráněné území Filena na Novém rybníce s přilehlým lužním lesem a podmáčenými loukami, na kterých se vyskytují vzácné druhy hmyzu. Ještě kousek dále na sever narazíte na přírodní památku Stonáč na jižním okraji obce Bílany. Zde naleznete zbytek původních tůní a mokřin s cenným břehovým porostem s výskytem stulíku žlutého, vodňanky žabí, kosatce žlutého a dalších. Další zajímavostí v rámci Záhlinických rybníků je přírodní rezervace Zámeček se starým dubovým porostem. Ve stejnojmenné myslivně se narodil Ferdinand Stolička, vynikající geolog, který působil v Indii a Himalájích.

Želechovické paseky

Přírodní park Želechovické paseky byl vyhlášen nařízením Rady města Zlína č. 645/25R/2001 ze dne 17. 12. 2001. Celková rozloha vymezeného území je 1047,9 ha. Přírodní park se zřizuje za účelem ochrany dochovaného krajinného rázu na území se soustředěnými významnými přírodními a estetickými hodnotami krajiny. Posláním zřizovaného přírodního parku je zachování, ochrana a podpora přírodních a kulturních hodnot vyvážené krajiny.

Mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí lze vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody a krajiny za památné stromy. V ČR bylo k 31.3.2011 5179 zřizovacích předpisů, čítajících 24 312 jedinců stromů.

Ve Zlínském kraji je k 31. 3. 2011 evidováno 215 zřizovacích předpisů památných stromů, skupin nebo stromořadí, čítající celkově 1099 jednotlivých stromů. Jejich podrobný popis je v knize Památné stromy Zlínského kraje (Šnajdarová a kol., 2010).

Za památné stromy je možné prohlásit stromy, jejich skupiny nebo stromořadí, které vynikají svým vzrůstem nebo věkem, tvořící významné krajinné dominanty, zvláště cenné dřeviny i nepůvodních druhů a v neposlední řadě i dřeviny historicky cenné, které jsou památníky historických událostí nebo se k nim vztahují různé pověsti a báje. Veškeré stromy, které byly na území České republiky vyhlášeny za památné, jsou evidovány v ústředním seznamu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR v Praze. V terénu jsou tyto stromy označeny cedulkou s malým státním znakem ČR a nápisem památný strom či skupina

památných stromů, jež může být doplněna informační tabulí s údaji vázanými k těmto exemplářům. Jednou z prvních vyhlášek, která zajišťovala ochranu konkrétních stromů, byl patent z roku 1714, chránící lipovou alej mezi Pražským hradem a Královskou oborou v Bubenči.

V roce 1899 publikoval Jan Evangelista Chadt Ševětínský, vrchní lesní správce u hlubocké větve Schwarzenbergů, první přehled památných stromů v Čechách. V roce 1908 v časopise "**Český lid**", ročník XVII a ve zvláštním otisku publikoval tentýž autor soupis "**Staré a památné stromy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku**" s popisem 165 vzácných stromů a s 30 obrazy. Doplněné vydání s popisy 320 vzácných stromů se 160 obrazy význačných druhů vyšlo v Písku v roce 1913 a pak ještě jako samostatný oddíl v knize "**Dějiny lesů a lesnictví**". Tento soupis, který byl zpracován s pomocí řady přispěvatelů, je prvním zevrubným soupisem památných stromů u nás, ze kterého dodnes čerpáme cenné informace i o mnohých současných památných stromech.

Obr. 16: Památný strom – jasan ztepilý v zámeckém parku v Litenčicích

Do roku 1920 byla ochrana stromů pouze na vůli vlastníků. Od tohoto roku bylo možné k ochraně k ochraně památných stromů využít §20 tzv. přídělového zákona. V letech 1941 – 1956 byl spolupracovníky ochrany přírody, především konzervátory prováděn „Soupis památných neb význačných stromů, stromořadí a porostů“ na dotaznících „B“. Bohužel se z těchto dotazníků téměř nic nedochovalo.

Po přijetí zákona č.40/1956 Sb. o státní ochraně přírody byly památné stromy vyhlášovány jako chráněné přírodní výtvoři nebo chráněné přírodní památky. Teprve zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny definoval samostatnou kategorii památných stromů. Podrobnosti pak upravila vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb. a vyhláška č.60/2008 Sb.

Den stromů ve světě - historie

Nápad slavit Den stromů vznikl už v předminulém století ve Spojených státech, konkrétně v Nebrasce. Ten, kdo dnes navštíví americký stát Nebraska, neuvěří, že tato krajina byla před přibližně 150 lety popisována jako krajina 'bez stromů'. Když sem ovšem přišli první osadníci kolem poloviny 19. století, našli skutečně jenom sporou vegetaci. Jeden z nich, J. Sterling Morton, původem z Detroitu, se s tímto stavem nechtěl smířit. Začal, podporován svojí ženou, pěstovat v okolí svého domu stromy, keře a květiny. Myšlenka oslav Dne stromů se rychle rozšířila z Nebrasky po celých Spojených státech a později i na další kontinenty. Datum oslav Dne stromů je různé. Liší se podle klimatických podmínek a toho, kdy je možné stromy vysazovat.

Den stromů v České republice

V Čechách byly Svazem spolků okrašlovacích pořádány Stromové slavnosti poprvé masově v roce 1906. Stromové slavnosti se konaly počátkem dubna. Stará československá tradice byla v České republice obnovena v roce 2000. S nápadem slavit opět Den stromů přišli ředitel botanické zahrady UK a známý popularizátor stromů Václav Větvička a dřevosochař Martin Patřičný. Datum první oslavy svátku stromů bylo stanoveno na 20. 10. 2000. Proč právě toto datum? Důvodů k tomu bylo několik. Předně, v mnoha lokalitách České republiky jde o vhodný termín pro sázení stromů. Podzim je také časem, kdy jsou stromy asi nejkrásnější a hrají všemi barvami. Nadace Partnerství myšlenku oslav Dne stromů rozvinula. Na tento den se již tradičně vyhláší výsledky celostátní ankety Strom roku a stromové slavnosti se pomalu stávají znovuobnovenou tradicí po celé zemi. Den stromů se nyní slaví 20. října již nejen v České republice, ale i v Polsku a na Slovensku. Dvacátý říjen se tak stává Středoevropským Dnem stromů.

Ochrana přírody se tradičně koncentruje na ochranu vybraných druhů, většinou esteticky zajímavých a lidem sympatických, jako jsou obratlovci, zejména velcí savci a ptáci, nebo např. orchideje. To je samo o sobě nevědecké, ale pro praktickou ochranu přírody lze tento přístup využít. Tyto pro veřejnost atraktivní druhy jsou označovány jako tzv. vlajkové druhy (flagship species) a představují pro ochranu přírody významný způsob, jak motivovat nejširší veřejnost k ochraně přírody jako celku (klasický příklad - panda velká). Je výhodné soustředit pozornost na vlajkové druhy, někdy nazývané deštníkové, tj. druhy, které mají většinou rozsáhlý areál, jsou kvůli nim zřizovány rozsáhlé rezervace, čímž jsou chráněny stanoviště mnoha dalších druhů, které by jinak měly minimální podporu veřejnosti.

Globální priority pro ochranu druhového bohatství

Stanovení skutečných priorit v globálním měřítku ztěžují tyto skutečnosti:

- (1) z hlediska taxonomického a biogeografického většinu druhů vůbec neznáme;
- (2) většina druhů patří mezi houby, hmyz, hlístice, roztoče apod.; je tedy otázka, zda používání některých dobře známých taxonů (jako jsou ptáci nebo motýli) má pro určení celkové biodiverzity na druhové úrovni smysl;
- (3) u některých skupin (bakterie, viry) ztrácí kategorie druh svůj význam.

Úrovně biodiverzity

Rozlišujeme tři úrovně biodiverzity: genetická, druhová a ekosystémová.

Genetická diverzita (genetic diversity) se vztahuje k rozmanitosti genů v rámci druhů. Řada vědců dnes upozorňuje na to, že právě ztráty na úrovni genetické diverzity, které jsou nejméně nápadné, mohou být z hlediska budoucnosti závažnější než ztráta druhové diverzity.

Druhová diverzita (species diversity) souvisí s rozmanitostí druhů v rámci určité oblasti. Může být vyjadřována různými způsoby, a to jako:

Ekosystémová diverzita (ecosystem diversity) se vztahuje k rozmanitosti ekosystémů. Je velmi obtížně definovatelná.

V praxi se můžeme setkat i s dalšími označeními, např.:

Funkční diverzita (functional diversity) bere v úvahu postavení jednotlivých druhů z hlediska jejich funkce v ekosystému, např. z hlediska potravních řetězců, z hlediska významu druhu pro existenci dalších druhů - klíčové druhy (keystone species).

Krajinná diverzita (landscape diversity) je různorodost krajinných typů (např. mokřady, stepní lokality, pahorky). Je velmi těžko definovatelná.

Co je biodiverzita?

Úmluva o biodiverzitě (1992, Rio de Janeiro) definuje biodiverzitu následovně:

Biodiverzita (biologická rozmanitost) znamená variabilitu všech žijících organismů včetně suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí; zahrnuje diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů.

Biodiverzita je také popsána jako **rozmanitost života ve všech jeho formách, úrovních a kombinacích**. Proto je biodiverzita v tomto pojetí považována za vlastnost života. Biodiverzita není totožná s druhovým bohatstvím (výčet druhů), nýbrž je pojmem mnohem širším a komplexnějším. Na druhou stranu ji však nelze zcela ztotožnit s celým předmětem zájmu současné ochrany přírody. Nedotýká se tedy například problematiky ochrany krajinného rázu, nalezišť fosilí apod.

Červené a černé seznamy a knihy

Červené seznamy (red list) jsou soupisy ohrožených druhů rostlin a živočichů rozdělené do kategorií podle stupně ohrožení. Obvykle se vztahují k určitému geograficky vymezenému území. Existují tak červené seznamy regionů a států, seznamy kontinentální i světové. Jsou pravidelně aktualizovány.

Červené knihy (red book) jsou v podstatě obsáhlé seznamy všech známých ohrožených nebo vzácných druhů. Jejich význam spočívá v upozornění lidstva, že tento druh je v nebezpečí, a pokud se budeme k němu i nadále chovat bezohledně, mohlo by se stát, že jednoho dne z naší planety zcela vymizí.

Červené seznamy stanovují stupeň ohrožení jednotlivých druhů (rostlin i živočichů) na základě současných vědeckých poznatků. První druhovou ochranou rostlin v Evropě byl zákaz sběru protěže alpské v roce 1881 v Salcburku, v roce 1976 se objevil seznam ohrožených druhů pro celou Evropu autorů Lucas a Walters. V našich zemích vyšel v roce 1921 oběžník Zemské správy politické v Praze o ochraně květeny, který byl prvním seznamem chráněných druhů rostlin pro Čechy. Pro Moravu a Slezsko podobné seznamy vznikly v roce 1922. Červené seznamy ohrožených druhů jsou stále zpřesňovány podle nových poznatků a změn probíhajících v krajině, protože s probíhajícími změnami v krajině se může měnit i ohrožení toho kterého druhu. Poslední verze seznamu ohrožení vyšších rostlin pro Českou republiku vyšla v roce 2001. Publikace je rozčleněna na tzv. **černý seznam** a červený seznam. Černý seznam zahrnuje tři kategorie: A1 druhy vyhynulé (IUCN: EX -extinct), které nebyly zjištěny po dobu 25-50 let, A2 nezvěstné neboli pravděpodobně vyhynulé (IUCN: ?EX), které nebyly

Červený seznam zahrnuje čtyři kategorie:

- C1 kriticky ohrožené druhy** (IUCN: critically endangered, CR), velmi vzácné a velmi ohrožené druhy, zpravidla jen na 1-5 lokalitách
- C2 silně ohrožené** (IUCN: endangered, EN), druhy s prokazatelným a trvalým ústupem
- C3 ohrožené druhy** (IUCN: vulnerable, VU), druhy se slabším, ale trvalým ústupem
- C4 vzácnější taxony** vyžadující další pozornost
- C4a vzácnější taxony vyžadující další pozornost – méně ohrožené (IUCN: košer risk, LR)
- C4b vzácnější taxony vyžadující další pozornost – nedostatečně prostudované (IUCN: data deficient, DD)

Zvláště chráněné druhy rostlin podle vyhlášky č. 395/1992 Sb., (prováděcí vyhláška zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny) jsou členěny také na druhy kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. Vyhláška a Červený seznam se ale liší - Červený seznam je rozsáhlejší, zahrnuje i druhy, které ve vyhlášce nejsou, některé druhy rostlin byly podle nejnovějších poznatků přeřazeny do jiné (vyšší či nižší) kategorie než mají přiřazenou ve vyhlášce. Druhy obsažené v červených knihách nemusí být chráněny, zatímco druhy zaznamenané ve vyhlášce č. 395/1992 Sb., k zákonu o ochraně přírody a krajiny jsou chráněny bez výjimky.

Postupně jsou v rámci ČR sestavovány a publikovány červené seznamy pro další skupiny rostlin a živočichů (mechorostů, hub, vážek, motýlů, brouků, mihulí a ryb atd.).

Ve Zlínském kraji byly sestaveny první červené seznamy rostlin a živočichů v rámci zpracování Koncepce a strategie ochrany přírody a krajiny Zlínského kraje v letech 2003 -2004. Jedná se však jen o soupis druhů vyskytujících se na území kraje, obsažených ve vyhlášce č. 395/1992 Sb. Jsou tedy jen obrazem ohrožení a vzácnosti druhů v ČR, nikoli ve vlastním Zlínském kraji. Zde by zařazení do kategorií ohrožení byl zcela jiný. Některé druhy by byly v kraji v nižší kategorii ohrožení, jiné ve vyšší. Některé druhy, které nejsou zařazeny ve vyhlášce a možná ani v celostátních červených seznamech, by naopak v krajském červeném seznamu mohly být v některé kategorii ohrožení. K tomu, aby bylo možné takový seznam sestavit, však schází dostatečné znalosti o výskytu jednotlivých druhů na území kraje a také odvážný zpracovatel, který by se do vyhodnocení a sestavení takového seznamu pustil.

Obr.17: *Hořec kochův* – vyhynulý druh naší květeny přežívá pouze na zahrádkách (A3)

Obr.18: *Pestrokřídlec podražcový* – kriticky ohrožený druh (C1)

na území Zlínského kraje

Adámek František (1859- 1940) řídící učitel v Roštíně a v Chropyni, botanik střední Moravy, který psal odborné stati do krajských časopisů a do Vlastivědy Zdounecka.

Bedřich Karel Eugen Všemír hrabě Berchtold (1781 – 1876) lékař, botanik, spisovatel, cestovatel, český národní buditel, spoluzakladatel Českého národního muzea v Praze a tvůrce přírodovědecké expozice na hradě Buchlově. Spolupracoval s bratry Presslovými v roce 1819 na vydání díla „Flora Čechica“, s J.S. Presslem vydával na své náklady v letech 1820 – 1835 „Rostlinář aneb o přirozenosti rostlin“, s F.M. Opizem spolupracoval na díle „Oekonomisch-technische Flora Böhmes“. Stál u zrodu myšlenky vytvoření českého Národního muzea a již koncem roku 1817 vypracoval plán organizace muzea a jeho správy. V závěru života žil a zemřel v Buchlovicích, kde je i pochován.

Brabec Lubomír (1943 – 2003) přírodovědec, entomolog, od roku 1965 pracoval ve valašskomeziříčském muzeu, v letech 1997-2003 byl jeho vedoucím a zástupcem ředitele Muzea regionu Valašsko. Věnoval se studiu hmyzu a je mj. autorem prací Brouci čeledi střevlíkovitých (Caribadae) šestého, sedmého a osmého vegetačního stupně Čertova mlýna a Kněhyně a Výskyt motýlů v jižní části Beskyd.

Borovička Jiří (1929 – 1987) pracoval ve Vlastivědném ústavu Vsetín (později Okresní vlastivědné muzeum ve Vsetíně), kde byl pověřen výkonem státní správy v ochraně přírody. Svou praktickou činností zabránil zničení mnoha lokalit, ke kterému docházelo v souvislosti s hospodařením v krajině. Znal velmi dobře terén, měl dobrý přehled o výskytu vzácných druhů na Vsetínsku a Valašskomeziříčsku. Podílel se na založení Českého svazu ochránců přírody na Vsetínsku.

Bubela Jan (1855 – 1889) farář, botanik, přispěl k poznání moravské květeny (Vsetín, Bzenec, Čejč a Mikulčice, Jeseníky).

Coufalík Jan (1913 - 1992) muzejní pracovník. Pracoval jako konzervátor státní ochrany přírody okresu Kroměříž. Publikoval řadu odborných prací.

Elsnerová Marie (1942) botanička, odborná pracovnice Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Autorka publikací Vzácné a ohrožené druhy květeny okresu Zlín (1995) a Chráněná území okresu Zlín (1996), vydané za autorské spolupráce Jiřího Krista a Dušana Trávníčka.

Formánek Eduard (1845 – 1900) profesor přírodopisu, matematiky a fyziky, působil ve Vidnavě a Brně, zabýval se terénní botanikou, zpracoval dvoudílnou Květenou Moravy a rakouského Slezska, vydanou vlastním nákladem v Brně v letech 1887 a 1892.

Gogela František (1854 – 1922) katolický kněz. Působil jako farář v Podhradní Lhotě a v Rajnohovicích a ve svých volných chvílích procházel blízké Hostýnské vrchy, vynikající znalec karpatské květeny. Od roku 1907 do roku 1922 působil v Třeběticích. Z jeho biologického díla: Z květeny Javorníka a Rajnohovic, Květena na dolním toku Rusavy, Naše vstavačovitě rostliny, Květena horstva hostýnského. Sestavil Valašský herbář, který obsahuje téměř 1000 rostlin, podle čeledí seřazených do 16 svazků, které postupně v rozmezí let 1898 až 1907 daroval Musejní společnosti ve Valašském Meziříčí. V tomto herbáři jsou hojně zastoupené sběry z Podbeskydské pahorkatiny a z Beskyd. Svůj zájem neomezil pouze na kvetoucí rostliny, ale sbíral a určoval i mechorosty.

Hradil Ferdinand (1870 – 1960) ornitolog, přírodovědec, působil v Kelči a v letech 1890-1910 ve Fryčovicích u Frýdku a vytvořil sbírku preparátů ptáků z jeho okolí. Jeho ornitologický zápisník obsahuje také údaje o ptácích, kteří preparování být nemohli. Vytvořil také rozsáhlou sbírku brouků a sbírku motýlů a botanické sběry soustředil do menšího herbáře. Sbírkou zakoupilo v roce 1963 valašskomeziříčské muzeum.

Holuby Josef Ludevít (1836 – 1925) evangelický farář v Zemianském Podhradí u Trenčína, vynikající slovenský botanik. Zabýval se květenou okolí Javořiny v Bílých Karpatech.

Hubáček Josef (1916 – 1992) přírodovědec, historik, středoškolský profesor. Působil v Uherském Hradišti. Pracoval jako konzervátor státní ochrany přírody

Janda Jiří (1865-1938) zakladatel a první ředitel ZOO v Praze, zakladatel a první předseda České společnosti ornitologické, významně se zasloužil o ochranu přírody (státní konzervátor) a zejména ptactva v ČR. Vyučoval na gymnáziích v Uh. Hradišti (zde vydal první obrazové atlasy), Kroměříži a Valašském Meziříčí.

Klvaňa Josef (1857 – 1919) přírodopisec a etnograf. Pedagog, ředitel gymnázií v Uh. Hradišti, Kroměříži a Kyjově.

Krejčárek Ladislav (1904 – 1982) učitel, entomolog, odborný správce zlínského muzea na Lešné (1949-1961). Svůj výzkum zaměřil zejména na území jihovýchodní Moravy.

Kučírek Lubomír (1929) po ukončení studií pracoval jako typolog v lesnických organizacích, v roce 1970 přešel do Vlastivědného ústavu Vsetín (dnes Muzeum Valaška), kde pracoval až do roku 1989, kdy odešel do důchodu. Na Vsetínsku zakládal profesionální ochranu přírody, publikoval články z ornitologie (čáp černý, moták pochop, kos horský), věnoval se fotografování přírody, hlavní měrou se zasloužil o vyhlášení některých lesních ZCHÚ, např. NPR Pulčín-Hradisko a NPR Čertův mlýn – Kněhyně. Ve ZCHÚ zpracovával hlavně lesnické podklady.

Macků Jan (1881 -1964) učitel, vyučoval na středních školách v Uherském Hradišti, Velkém Meziříčí, Přerově a na gymnáziu v Brně, od roku 1920 působil na Vysoké škole zemědělské v Brně, později i na zdejší veterině, do roku 1951 byl profesorem botaniky na České vysoké škole technické v Brně, potom v letech 1951–1957 byl tamtéž na Vojenské technické akademii, v letech 1954–1960 působil externě na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislavě. Kromě užité botaniky se zabýval i mykologií. Je autorem prvního českého klíče k určování hub.

Oborny Adolf (1840 -1924) byl profesorem reálky ve Znojmě, od roku 1899 ředitelem reálky v Lipníku nad Bečvou. Oborny patří k prvním autorům, kteří vytvořili samostatnou květenu Moravy a rakouského Slezska. Prvou květenou Moravy a Slezska je Rohrerova a Mayerova práce z roku 1835, Obornyho práce je však prvním skutečně kritickým dílem, obsahuje kolem 1700 druhů.

Podpěra Josef (1878 – 1954) botanik. Profesor Masarykovy univerzity v Brně, založil botanický ústav a botanickou zahradu. Zabýval se fytogeografií, geobotanikou a taxonomií rostlin. Je autorem geobotanické mapy Moravy, vydal první fytogeografickou studii na území Československa.

Pospíšil Valentin (1912 - 1999) ve 40. a 50. letech 20. století v kraji působil jeden z nejvýznamnějších českých bryologů, který byl v té době ředitelem Základní školy v Kateřinicích. Jeho pozornost se soustředila především na teplomilnou květenu a květenu mechorostů. Obzvláště cenné údaje shromáždil ve svých pracích o teplomilné květeně Vsetínska a mechové květeně Vsetínských vrchů. Obrovské množství údajů, které shromáždil, nebylo dosud kompletně zpracováno a teprve čeká na své zhodnocení.

Richter Alois (1894 – 1968) lékař, botanik, entomolog a archeolog. Působil ve Valašských Kloboukách a svůj výzkum zaměřil zejména na jejich okolí. Sestavil herbář rostlin Valašskokloboucka s 3 425 položkami, který věnoval v roce 1964 zlínskému muzeu, stejně jako jeho sbírku 27 000 exemplářů brouků.

Řičan Gustav Adolf (1867 - 1939) evangelický kněz, ve 20. letech 20. století. Prostudoval „Valašský herbář“ a z druhů, které v něm nenašel, sestavil doplněk k herbáři Gogelově. Tento obsahuje 12 druhů růží a 49 druhů kvetoucích rostlin z celého vsetínského okresu. Ve 30. letech daroval oba svazky musejní společnosti.

Silinger Pavel (1905 – 1938) botanik. Studoval na přírodovědné fakultě Karlovy university, kde v r. 1934 habilitoval ze systematické botaniky. Jeho oborem byla fyto-sociologie a synekologie, zvláště pak v posledních letech půdní mikrobiologie. Zabýval se fyto-cenologií a floristickým složením květeny, hlavně Nízkých Tater a Bílých Karpat.

Sloboda Daniel (1837-1888) farář v Rusavě pod Hostýnem. Botanik, vydal knihu Rostlinnictví (1852), jakýsi druh botanického klíče a zavedl některé české botanické názvy. Spolupracoval s Šemberou a Preslem. Kromě botaniky se věnoval také entomologii a meteorologii. Při svém studiu horské květeny Malých Karpat a později i Hostýnských a Vizovických vrchů si všímal vedle osobité krásy krajiny také způsobu života tamějších obyvatel.

Staněk Stanislav (1903 – 1982) botanik, florista, konzervátor ochrany přírody, učitel. V roce 1954 vydal Náčrt květeny gottwaldovského kraje a v roce 1996, již po jeho smrti, vyšly díky jeho spolupracovníkům zpracované floristické terénní zápisky pod názvem Historická květena Bílých Karpat.

Svoboda Stanislav (1925-2003) ornitolog, konzervátor ochrany přírody, zoolog Muzea JVM ve Zlíně (1962-1987), předseda MOSu (1972-1991)

Tomášek Jaroslav (1907 – 1991) přírodovědec, florista, pedagog. Působil ve Zlíně. Pracoval jako konzervátor státní ochrany přírody, zasloužil se o vybudování sítě chráněných území ve zlínském okrese. Zpracoval flóru středního Pomoraví, povodí Dřevnice a Vlár. Redakčně spolupracoval na sborníku Příroda jihovýchodní Moravy (1960). Odbornými články přispíval do sborníků a časopisů Slezského muzea, Podřevnicko a Naše Valašsko.

Veselý František Xaver (1819 – 1904) pedagog, výtvarník–fotograf, malíř, publicista. Učitel cestovatele Ferdinanda Stoličky a botanika Františka Gogely. Učil dějepis, fyziku a přírodopis ve školách v Kroměříži, Kyjově, Lipníku nad Bečvou, Litomyšli, Mostě, Praze a Vídni. Na kroměřížském gymnáziu se zasloužil o vybudování přírodovědného kabinetu podle nejnovějších pedagogických a vědeckých zásad.

Zahradník Josef (1853 – 1907) středoškolský profesor, ředitel gymnázií v Kroměříži a Uh.Hradišti. Autor botanického klíče Analytické tabulky k určování cévnatých rostlin města Kroměříže i dalšího okolí (1893), později doplněného, rozšířeného i o u nás pěstované exotické rostliny a vydaného jako obecný klíč v dalších dvou vydáních v Uh.Hradišti (1896, 1902).

Zavřel Hynek (1889 - 1976) přírodovědec, pedagog. Pracoval jako konzervátor státní ochrany přírody. Zasloužil se o vybudování sítě chráněných území v okrese Kroměříž.

Zlatník Alois (1902 – 1979) profesor dendrologie, fytopatologie a bakteriologie Vysoké školy zemědělské v Brně, zakladatel české geobiocenologické školy. Byl významný lesník a ochránce přírody. Působil jako děkan lesnické fakulty Vysoké školy zemědělské (VŠZ) v Brně a její vědecké rady. Vedl katedru Lesnické botaniky a fyto-cenologie. Založil a řídil Vědeckou laboratoř geobiocenologie a typologie na VŠZ v Brně. Byl místopředsedou Botanické společnosti při Československé akademii věd (ČSAV) a úřadujícím předsedou TISu - svazu pro ochranu přírody a krajiny. V období 2. světové války vypracoval návrhy na ochranu výjimečných lesních porostů v Beskydech, Bílých Karpatech, Chřibech a dalších územích.

Základní důvody, proč potřebujeme mezinárodní ochranu přírody

1. důvody biologické:

Ochrana migrujících druhů má smysl jen tehdy, pokud bude uskutečňována v celém areálu rozšíření těchto druhů - klasickým příkladem je ochrana stěhovavých ptáků, není smysluplné chránit druh v určité zemi, pokud bude tento druh na jiném místě, např. ve svých zimovištích nechráněn a loven.

2. důvody etické a právní:

Odpovědnost za ochranu přírody nemůže být vždy jednoduchým způsobem rozdělena mezi jednotlivé státy - je to společná globální zodpovědnost. Toto platí v etické rovině. V některých případech však toto platí i v rovině právní, např. při ochraně Antarktidy, světových moří.

3. důvody politické:

Mezinárodní ochrana přírody přispívá k tomu, že otázkám ochrany biodiverzity může být věnována větší pozornost, než kdyby byla pouze sledována na státní úrovni. Existuje řada příkladů, např. Ramsarská konvence, která výrazně přispěla k tomu, že mokřadům je věnována zvýšená pozornost, jsou to též směrnice Evropské unie, představující výrazný tlak na členské země, příkladem je i vyhlášení některých bilaterálních území (např. Podyjí -Thayatal, Šumava- Bavorský les).

4. důvody ekonomické

Totéž platí i v ekonomické rovině. Lze si představit, že málokterý stát bude usilovat o určité restrikce (např. omezení lovu a obchodu s určitými druhy) ve své národní legislativě, protože by se ekonomicky znevýhodnil vůči ostatním státům, které tato omezení na sebe nevzaly.

Pokud však jsou mezinárodními úmluvami tyto restrikce stanoveny např. pro všechny členské státy EU stejným způsobem, stává se toto akceptovatelné i pro jednotlivé státy.

Mezinárodní vazby v OP

Česká republika se především během devadesátých let minulého století zapojila do environmentálních aktivit řady mezinárodních organizací. Zvláště po vstupu do Evropské unie, která sehrává v mezinárodních environmentálních procesech vedoucí úlohu, získala výraznou příležitost intenzivněji se zapojovat do mezinárodního dialogu o otázkách ochrany životního prostředí a udržitelném rozvoji a do mechanismů mezinárodní spolupráce. Aktivitami na svém území i podporou aktivit v jiných oblastech světa má Česká republika tak možnost podílet se na řešení existujících problémů v širším kontextu mezinárodní environmentální politiky. Česká republika se podílí na činnosti následujících mezinárodních organizací.

- Organizace spojených národů (OSN)
- Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD)
- Evropská hospodářská komise OSN (EHK OSN)
- Program OSN pro životní prostředí (UNEP)
- Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO)
- Rada Evropy
- Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)
- Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (ETC/BD)
- Světový svaz ochrany přírody (IUCN)
- Evropská agentura pro životní prostředí (EEA)
- Federace EUROPARC
- Eurosite

Česká republika je rovněž smluvní stranou celé řady dalších mezinárodních úmluv týkajících se zcela či částečně ochrany přírody.

Obr.19:
Šafrán bělokvětý (*Crocus albiflorus*) – silně ohrožený druh květeny ČR (C2)

Příloha č.1

Výčet nejdůležitějších právních předpisů ČR se vztahem k ochraně přírody

- **Zákony č. 1/1993 Sb.**, Ústava České republiky a č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod – Preambule Ústavy ČR vyjadřuje mimo jiné odhodlání střežit zděděné přírodní bohatství a v čl. 7 zavazuje stát povinností dbát o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. Konkrétní ústavní základy ochrany životního prostředí jsou zakotveny v Listině. Ta v čl. 35 uvádí, že každý má právo na příznivé životní prostředí, právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a že při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.
- **Zákon č. 17/1992 Sb.**, o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů – definuje některé základní pojmy, jako např. životní prostředí, ochrana, znečišťování a poškozování životního prostředí, ekologická stabilita apod. Zavádí některé principy či prostředky ochrany jako limity znečišťování, předběžná opatrnost a stanoví povinnosti jako předcházet znečištění u zdroje, minimalizovat nepříznivé důsledky atd. Ustanovení mají vesměs deklaratorní charakter a v praxi je lze použít jen společně s jiným „úžeji specializovaným“ zákonem.
- **Zákon č. 114/1992 Sb.**, o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů základní pramen práva v ochraně přírody a krajiny v České republice. Zákon je v účinnosti od 1.7.1992 a jde o komplexní právní normu upravující zvláštní ochranu územní i druhovou i obecnou ochranu přírody a krajiny, flory a fauny a neživé přírody. V zásadě zákon upravuje :
 - a. obecnou ochranu přírody, upravující územní systémy ekologické stability, významné krajinné prvky, ochranu krajinného rázu a obecnou ochranu flory, fauny, genofondu a neživé přírody
 - b. zvláštní ochranu územní, kde zákon stanoví jednotlivé typy zvláště chráněných území, jejich charakteristiku a principy ochrany; tato část rovněž upravuje zavedení a ochranu součástí soustavy Natura 2000
 - c. zvláštní ochranu druhovou, kde jsou stanoveny principy ochrany zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a ochrany památných stromů; zákon zavedl tři kategorie ohrožení zvláště chráněných druhů – kategorie ohrožený druh, silně ohrožený druh a kriticky ohrožený druh rostlin a živočichů
 - d. právní nástroje ochrany přírody, kterými jsou administrativní nástroje, ekonomické nástroje a koncepční nástroje, odpovědnost fyzických a právnických osob za porušení zákona a předpisů vydaných na jeho základě
 - e. organizaci ochrany přírody v České republice.
- **Vyhláška č. 395/1992 Sb.**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů - vyhláška podrobně provádí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny, v přílohách uvádí např. seznamy zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů.

Dalšími právními předpisy na úseku ochrany životního prostředí, které se dotýkají problematiky ochrany přírody a krajiny v širších souvislostech jsou především:

- **zákon č. 289/1995 Sb.**, o lesích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů – účelem zákona je stanovit předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm. Zákon kategorizuje lesy na ochranné, což jsou lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích, lesy zvláštního určení, což jsou ze zákona lesy v národních parcích, národních přírodních rezervacích a lesy v ochranných pásmech vodních zdrojů a lze sem zařadit i další lesy, u nichž veřejný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa převažuje nad funkcí produkční a konečně lesy hospodářské. Kompetenci v ochraně lesa má Ministerstvo zemědělství, v případě lesů na území národních parků a národních přírodních rezervací pak Ministerstvo životního prostředí. K obhospodařování lesního majetku ve vlastnictví státu, s výjimkou lesů na území národních parků, byl zřízen státní podnik Lesy České republiky.
- **zákon č. 449/2001 Sb.**, o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů – upravuje především právní režim chovu a zachování druhů zvěře volně žijících na území České republiky, výjimečné držení zvěře v zajetí, dovoz a vývoz živé zvěře, dovoz a vypouštění živočichů, kteří zatím nežijí na území České republiky, tvorbu a využití honiteb, ochranu myslivosti, užívání honebních pozemků a zlepšování životních podmínek zvěře na nehonebních pozemcích, náhrady škod způsobených zvěří, kontrolu ulovené zvěře, výkon státní správy myslivosti atd. Trestní zákoník zná skutkovou podstatu trestného činu pytláctví. Myslivost je v kompetenci Ministerstva zemědělství.
- **zákon č. 99/2004 Sb.**, o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství) – tento zákon upravuje rybářství jako celoroční činnost, která má zajišťovat řádný chov, zušlechťování, ochranu a lov ryb a jiných vodních živočichů ve formě hospodaření na rybnících nebo výkonem rybářského práva na tekoucích vodách. Státní správu v oblasti rybářství zajišťuje, mimo území národních parků, Ministerstvo zemědělství.
- **zákon č. 246/1992 Sb.**, na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů – tento zákon se týká zvířat domácích i divokých, ovšem pouze obratlovců. Vztahuje se jak na samotné týrání zvířat, tak na jejich ochranu před bezdůvodným usmrcením nebo opuštěním. Platí zákaz jakéhokoli týrání zvířat i jeho propagaci a zásada, že nikdo nesmí bez důvodu zvíře usmrtit, zákaz opuštění zvířete s úmyslem se ho zbavit nebo je vyhnat. Trestní zákoník pak upravuje skutkovou podstatu trestného činu týrání zvířat. Problematika týrání zvířat je v kompetenci Ministerstva zemědělství a Ústřední komise na ochranu zvířat proti týrání.
- **zákon č. 115/2000 Sb.**, o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů – jedná se o poskytování náhrad za škody, které mohou způsobit pouze jedinci vybraných, zákonem výslovně stanovených druhů zvláště chráněných živočichů, jejichž stavy nelze regulovat v rámci výkonu práva myslivosti. Jedná se o bobra evropského, vydru říční, kormorána velkého, losa evropského, medvěda hnědého, rysa ostrovida a vlka. Cílem zákona je zmírnit antipatii veřejnosti vůči těmto obratlovcům a napomoci tak udržení jejich stavů.

- **zákon č. 162/2003 Sb.**, o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách) – upravuje podmínky provozování zoologických zahrad. Posláním zoologických zahrad podle zákona je přispět k zachování biologické rozmanitosti volně žijících živočichů jejich chovem v lidské péči, se zvláštním zřetelem na záchranu ohrožených druhů.
- **zákon č. 100/2004 Sb.**, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů – primárně vychází z evropského Nařízení Rady (ES) č. 338/97 a upravuje principy obchodování s druhy vyjmenovanými v přílohách nařízení. Pro držení nejohroženějších exemplářů druhů zavádí povinnost registrace. Navazuje na Úmluvu o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin CITES.
- **zákon č. 166/1999 Sb.**, o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů – stanoví požadavky veterinární péče na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty. Stanoví povinnosti chovatelům, veterinárním odborníkům a dalším osobám a jedná se vesměs o preventivní opatření, která mají zabránit preventivně možnému vzniku nálezů.
- **zákon č. 147/1996 Sb.**, o rostlinolékařské péči, ve znění pozdějších předpisů – stanoví oprávnění a povinnosti fyzických a právnických osob v oblasti rostlinolékařské péče, upravuje ochranu státního území před zavlečením a rozšiřováním karanténních škodlivých organismů a podmínky zacházení s přípravky na ochranu rostlin atd.
- **zákon č. 254/2001 Sb.**, o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) – ochrana vod se zaměřuje na regulaci lidských činností, které mohou vést ke zhoršení stavu vod, ohrožení jejich výskytu či narušení stavu ekosystémů vázaných na vodu. Týká se jak vod povrchových, tak vod podzemních. Tyto vody nejsou předmětem vlastnictví, jsou veřejným statkem a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují. Ochrana vod je v kompetenci především Ministerstva zemědělství ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí. K péči o vody ve smyslu zákona byly zřízeny státní podniky „Povodí“ s působností pro povodí nejdůležitějších vodních toků. Správa drobných vodních toků je svěřena různým dalším subjektům.
- **zákon č. 334/1992 Sb.**, o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů – cílem ochrany půdy je zabránit nebo aspoň na nejnutnější míru omezit ohrožování a poškozování ekologických funkcí půdy. Předmětem ochrany je zemědělský půdní fond a zákon klade důraz na zásadu, že pro nezemědělské účely je nutno použít především nezemědělskou půdu. Připouští pro tento účel sice i použití zemědělských pozemků ovšem pouze v nezbytných případech a za splnění stanovených podmínek.
- **zákon č. 44/1998 Sb.**, o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů – ochrana nerostného bohatství má zajistit předpoklady pro vyhledávání a hospodárné využití ložisek nerostů a ochranu životního prostředí. Cílem není zamezit vyhledávání ložisek nerostů, těžbě nerostů a jiným činnostem v hornictví, ale minimalizovat jejich dopad na životní prostředí a usměrnit je do únosných mezí v souladu s požadavkem na zajištění trvale udržitelného rozvoje.

- **zákon č. 86/2002 Sb.**, o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ovzduší), ve znění pozdějších předpisů – jde o základní pramen české právní úpravy ochrany ovzduší. Právní úprava spočívá ve vytvoření takových podmínek, aby nedocházelo k dalšímu znečišťování ovzduší nad určitou, v normách stanovenou, únosnou míru a aby stav ovzduší byl postupně zlepšován.
- **zákon č. 185/2001 Sb.**, o odpadech, ve znění pozdějších předpisů – upravuje problematiku nakládání s odpady. Zakotvuje základ právní úpravy odpadového hospodářství v České republice. Nakládání s některými zvláštními druhy odpadů je upraveno jinými právními předpisy – jde zejména o radioaktivní odpady, odpadní vody, emise do ovzduší apod.
- **zákon č. 100/2001 Sb.**, o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů – cílem EIA je posoudit vlivy určitého záměru na životní prostředí předtím, než je rozhodnuto o jeho uskutečnění. V rámci zákona se rozlišuje posuzování koncepční (strategické), jehož předmětem je posouzení vlivů realizace koncepčních dokumentů, plánů apod., a posuzování záměrů (projektové posuzování), jehož předmětem je posouzení vlivů určitých konkrétních záměrů.
- **zřizovací předpisy zvláště chráněných území**
- **prováděcí právní předpisy k jednotlivým zákonům**

Příloha č.2

Mezinárodní úmluvy

- Ramsarská o mokřadech (1971- ČR 1990)
- CITES - Washingtonská o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy (1973 – ČR 1992)
- Bonnská o ochraně stěhovavých druhů (1979 – ČR 1994)
- EUROBATS o ochraně evropských netopýrů (1991- ČR 1994)
- Bernská o ochraně evropské fauny, flóry a přírodních stanovišť (1979 – ČR 1998)
- O biologické rozmanitosti /o biodiversitě/ (1992 – ČR 1993)
- Evropská úmluva o krajině (2000- ČR 2004)
- Karpatská úmluva (2003 – ČR 2005)

V rámci OSN jde především o následující smlouvy se vztahem k ochraně přírody:

- **Smlouva o Antarktidě** - Česká republika je smluvní stranou Smlouvy o Antarktidě od roku 1993, od roku 1962 bylo smluvní stranou tehdejší Československo. Smlouva o Antarktidě kodifikuje mezinárodní právní postavení Antarktidy, mírovou vědeckou spolupráci a demilitarizaci tohoto kontinentu, zakazuje budování vojenských základen, jaderné pokusy a vojenské manévry na jejím území.
- **Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství** – jejím cílem je zajištění dostatečného množství a ochrany velryb a zabezpečení řádného rozvoje velrybářského průmyslu. Pro Českou republiku smlouva vstoupila v platnost 26. ledna 2005.
- **Úmluva o boji proti desertifikaci** v zemích postižených velkým suchem anebo desertifikací, zejména v Africe zavazuje smluvní strany – rozvinuté státy - poskytovat pomoc postiženým rozvojovým zemím formou projektů zaměřených na oblast degradace půd, hydrogeologii, hydrologii, lesnictví atd., především v rámci možností své zahraniční rozvojové pomoci. Pro ČR je smlouva platná od 24. dubna 2000.

Na základě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) byly uzavřeny tyto zásadní smlouvy:

- **Úmluva o biologické rozmanitosti** – jejími cíly jsou ochrana rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů, udržitelné využívání složek přírody a rovnoměrné a spravedlivé rozdělování přínosů, vyplývajících z využívání genetických zdrojů včetně soudobých biotechnologických postupů. Česká republika ke smlouvě přistoupila 3. prosince 1993.
- **Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES)**, která reguluje a monitoruje mezinárodní obchod s vybranými živočichy a rostlinami, staví mezinárodní obchod pod společnou kontrolu všech zemí světa a zajišťuje, aby mezinárodní obchod neohrozil přežití populací fauny a flóry v přírodě. Od 28. února 1992 byla smluvní stranou Česká a Slovenská Federativní republika, Česká republika pak následně od 1. ledna 1993.
- **Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)** – jejím cílem je ochrana ohrožených druhů ptáků a ostatních migrujících pozemních a mořských živočichů v celém areálu jejich výskytu a zejména na tahových cestách a Česká republika je smluvní stranou od 8. února 1994.

- **Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků** má za úkol vytvořit právní základ pro koordinovanou ochranu ve státech, na jejichž území zasahují areály výskytu všech stěhovavých vodních ptáků a jejich populací. K této úmluvě ČR přistoupila až v dubnu 2006.
- **Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů** zajišťuje ochranu netopýrů vyskytujících se na území 48 států prostřednictvím legislativy, osvěty, záchranných opatření a mezinárodní spolupráce smluvních stran a zemí, které dosud nepřistoupily a dále zakazuje úmyslný odchyt, držení nebo zabíjení netopýrů bez předchozího souhlasu. Pro Českou republiku vstoupila smlouva v platnost 26. března 1994.
- **Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat** - úkolem úmluvy je spolupráce jednotlivých smluvních stran na ochraně a udržitelném rozvoji Karpat s cílem zlepšit kvalitu života, posílit místní ekonomiky a komunity a chránit přírodní hodnoty a kulturní dědictví. Úmluva je zaměřena na široký okruh témat od ochrany a udržitelného využívání biologické a krajinné rozmanitosti, územního plánování, udržitelného hospodaření s vodami, udržitelného lesního a zemědělského hospodaření, dopravy a infrastruktury, přes cestovní ruch, průmysl, kulturní dědictví a zachování tradičních znalostí až po problematiku EIA, monitoringu a v neposlední řadě zvyšování uvědomění, vzdělávání a účasti veřejnosti. Česká republika je smluvní stranou od 28. července 2005.

Mezi úmluvy uzavřené v rámci Organizace spojených národů pro vědu, východu a kulturu (UNESCO), které mají vztah k ochraně přírody a krajiny a jichž je ČR smluvní stranou patří:

- **Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (Ramsarská úmluva)** – jejím cílem je zajištění co nejširší ochrany a rozumného využívání mokřadů a jejich zdrojů. Pro Českou republiku úmluva vstoupila v platnost dne 1. ledna 1993, přičemž Česká a Slovenská Federativní republika jako její předchůdce byla smluvní stranou od 2. července 1990.
- **Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví** zajišťuje ochranu kulturních a přírodních památek výjimečné hodnoty, tyto památky se prohlašují za součást světového dědictví lidstva. Česká republika navázala na členství ČSFR a je smluvní stranou od 1. ledna 1993.

V rámci Rady Evropy byly uzavřeny následující úmluvy:

- **Evropská úmluva o krajině** – jejími principy jsou ochrana, péče, plánování a udržitelné využívání krajiny jako celku, ochrana všech typů krajiny v Evropě, týká se tedy přírodních, venkovských, urbánních i příměstských území. Česká republika je smluvní stranou od 3. června 2004.

Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská úmluva) má za cíl ochranu planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, ochranu jejich přirozeného výskytu, klade důraz na druhy a lokality, jejichž zachování vyžaduje spolupráci několika států a podporuje podpora spolupráci mezi státy. Zvláštní pozornost je věnována ohroženým a zranitelným druhům a druhům stěhovavým. V České republice vstoupila úmluva v platnost 1. června 1998.

Mezinárodně významná chráněná území v České republice

Mezinárodní kategorie	počet	výčet území
Biosférické rezervace UNESCO	6	Třeboňsko, Křivoklátsko, Pálava, Šumava, Krkonoše, Bílé Karpaty
Ramsarské mokřady	12	Šumavské rašeliniště, Třeboňské rybníky, Břehyně a Novozámecký rybník, Lednické rybníky, Litovelské Pomoraví, Poodří, Krkonošská rašeliniště, Třeboňská rašeliniště, Mokřady Dolního Podyjí, Mokřady Pšovky a Liběchovky, Podzemní Punkva, Krušnohorská rašeliniště
Evropský diplom chráněných území udělovaný Radou Evropy	3	NPR Karlštejn, NP Podyjí, CHKO Bílé Karpaty
Významná ptačí území	39	Beskydy, Bohdanečský rybník, Broumovsko, Bzenecká Doubrava - Strážnické Pomoraví, Českobudějovické rybníky, Českolipsko - Dokeské pískovce a mokřady, Dehtář, Doupovské hory, Heřmanský stav - Odra - Poolší, Hlubocké obory, Hostýnské vrchy, Hovoransko - Čejkovicko, Jaroslavické rybníky, Jeseníky, Jizerské hory, Komárov, Králický Sněžník, Křivoklátsko, Krkonoše, Labské pískovce, Lednické rybníky, Libavá, Litovelské Pomoraví, Novodomské rašeliniště - Kovářská, Novohradské hory, Orlické Záhoří, Pálava, Podyjí, Poodří, Řežabinec, Rožďalovické rybníky, Soutok - Tvrdonicko, Střední nádrž Vodního Díla Nové Mlýny, Šumava, Třeboňsko, Údolí Otavy a Vltavy, Vodní nádrž Nechanice, Východní Krušné hory, Žehuňský rybník a Žehuňská obora
Botanicky významná území	76	seznam viz. www.plantlifeipa.org
Evropský geopark /Geopark UNESCO	1	Český ráj
NATURA 2000 - ptačí oblasti	39	Beskydy, Bohdanečský rybník, Boletice, Broumovsko, Bzenecká Doubrava - Strážnické Pomoraví, Českolipsko - Dokeské pískovce a mokřady, Doupovské hory, Heřmanský stav - Odra - Poolší, Hlubocké obory, Horní Vsacko, Hostýnské vrchy, Hovoransko - Čejkovicko, Jaroslavické rybníky, Jeseníky, Jizerské hory, Komárov, Králický Sněžník, Křivoklátsko, Krkonoše, Labské pískovce, Lednické rybníky, Libavá, Litovelské Pomoraví, Novodomské rašeliniště - Kovářská, Novohradské hory, Orlické Záhoří, Pálava, Podyjí, Poodří, Řežabinec, Rožďalovické rybníky, Soutok - Tvrdonicko, Střední nádrž Vodního Díla Nové Mlýny, Šumava, Třeboňsko, Údolí Otavy a Vltavy, Vodní nádrž Nechanice, Východní Krušné hory, Žehuňský rybník a Žehuňská obora
NATURA 2000 - evropsky významné lokality	863	seznam viz. www.natura2000.cz

údaje podle AOPK ČR, stav ke dni 30.6.2007

Příloha č.3

Přehled MZCHÚ Zlínského kraje dle okresů (stav k 31.3.2011)

Okres Kroměříž

Kategorie	Počet	Výměra (ha)	Podíl na území okresu v %
<u>Národní přírodní památky</u>	2	28.8205	0.04
<u>Národní přírodní rezervace</u>	1	69.6346	0.09
<u>Přírodní památky</u>	19	83.1044	0.10
<u>Přírodní rezervace</u>	8	236.1473	0.30
PP, PR, NPP, NPR	30	417.7068	0.52
ZCHÚ celkem	30	417.7068	0.53
<u>Ptačí oblasti</u>	1	4470.02	5.59
<u>Evropsky významné lokality</u>	14	10080.7967	12.61
<u>Památné stromy - objekty</u>	66		
<u>Památné stromy - jednotlivě</u>	897		

kód	kategorie	název	výměra	správa území (ostatní KÚZK)
2427	PP	Bralová	0.8491	
623	PR	Čeřava	18.13	
2483	PP	Drážov	0.3515	
2488	PP	Dubina	0.7553	
133	NPP	Chropyňský rybník	24.0905	
155	PP	Kamenec	3	
165	PP	Kazatelna	0.5	
631	PR	Kelčský Javorník	122.3455	
181	PP	Komínky	0.5	
193	PP	Kozel	0.5	
197	NPP	Křeby	4.73	MŽP
2017	PP	Kurovický lom	15.121	
259	PP	Na Jančích	2.5	
284	PP	Obora	14.4446	
1360	PR	Obřany	23.9397	
322	PP	Pod Kozincem	20.4204	
342	PP	Přehon	2.2716	
1764	PP	Rameno Moravy	1.5851	
389	PP	Skalka-Polomsko	0.8748	
622	PR	Smrdutá	6.5137	
1219	PR	Sochová	16.4513	
1692	PR	Stará Hráz	7.76	
412	PP	Stonáč	4.7691	
413	NPR	Strabišov-Oulehla	69.6346	MŽP
1568	PP	Stráň	8.6358	
621	PR	Tesák	9.1871	
489	PP	Včelín	2.7211	
879	PP	Vřesoviště Bílová	0.305	
1765	PR	Záskalí	31.82	

Okres Uherské Hradiště

Kategorie	Počet	Výměra (ha)	Podíl na území okresu v %
CHKO	1	28702.00	28.95
Národní přírodní rezervace	2	195.7506	0.20
Přírodní památky	39	183.9305	0.19
Přírodní rezervace	17	466.8167	0.47
PP, PR, NPP, NPR	58	846.4978	0.85
PP, PR, NPP, NPR na území NP, CHKO	29	453.0815	0.46
ZCHÚ celkem	59	29123.1163	29.35
Evropsky významné lokality	27	30955.5497	31.22
Památné stromy - objekty	39		
Památné stromy - jednotlivě	51		

kód	kategorie	název	výměra	správa území (ostatní KÚZK)
784	PP	Bahulské jamy	14.0908	CHKO Bílé Karpaty
1693	PP	Barborka	7.96	
2156	PP	Břestecská skála	4.1	
1746	PP	Cestiska	2.9832	CHKO Bílé Karpaty
785	PR	Dolnoněmčanské louky	28.816	CHKO Bílé Karpaty
781	PR	Drahy	15.0797	CHKO Bílé Karpaty
1747	PP	Dubiny	1.3657	CHKO Bílé Karpaty
1624	PP	Grun	3.4562	CHKO Bílé Karpaty
620	PR	Holý kopec	92.09	
808	PR	Horní louky	6.2919	CHKO Bílé Karpaty
2182	PP	Hrádek	0.3287	
1745	PP	Hrnčárky	4.0458	CHKO Bílé Karpaty
791	PR	Hutě	12.2291	CHKO Bílé Karpaty
805	PP	Chmelinec	2.7616	CHKO Bílé Karpaty
140	NPR	Javorina	165.8702	MŽP, CHKO Bílé Karpaty
1950	PP	Ježovský lom	0.9693	
2056	PP	Kalábová	0.5824	CHKO Bílé Karpaty
1942	PR	Kanada	18.7803	
1939	PR	Kobylí hlava	3.3858	
1938	PR	Kolébky	95.86	
2183	PP	Koukolky	1.3615	
192	PR	Kovářův žleb	7.2565	
2120	PP	Lázeňský mokřad	9.1756	
810	PP	Lom Rasová	4.4332	CHKO Bílé Karpaty
2098	PP	Máchova dolina	2.51	
2157	PP	Makovica	5.2	
2158	PP	Maršava	2.4	
1889	PP	Medlovický lom	1.1633	
796	PP	Mechnáčky	9.6531	CHKO Bílé Karpaty
801	PP	Mravenčí louka	15.3527	CHKO Bílé Karpaty
2159	PP	Nádavky	0.319	
2195	PP	Nazaret	2.8	
798	PR	Nová hora	29.6071	CHKO Bílé Karpaty
799	PP	Nové louky	12.9588	CHKO Bílé Karpaty
2184	PP	Okluky	0.52	

Okres Uherské Hradiště

2055	PP	Oišava	3.4361	
807	PP	Pod Hribovňou	6.6464	CHKO Bílé Karpaty
2185	PP	Pod Husí horou	0.0315	
788	PR	Pod Žitkovským vrchem	16.0572	CHKO Bílé Karpaty
1035	NPR	Porážky	49.7605	MŽP, CHKO Bílé Karpaty
1940	PR	Rovná hora	12.2667	
2186	PP	Skalky	0.8704	
2099	PR	Smutný žleb	8.5	
1434	PP	Sviní hnízdo	5.34	CHKO Bílé Karpaty
779	PP	Terasy	10.8311	
2097	PR	Tmovec	45.9342	
1905	PP	Tůň u Kostelan	1.1998	
1435	PP	U zvonice	1.27	CHKO Bílé Karpaty
1436	PP	Uvezené	14.39	CHKO Bílé Karpaty
802	PP	V Krátkých	1.3657	CHKO Bílé Karpaty
1437	PP	Vápenky	10.6	CHKO Bílé Karpaty
804	PR	Ve Vlčí	21.6829	CHKO Bílé Karpaty
511	PR	Vlčnovský háj	31.9719	
780	PR	Vrchové	21.0074	
783	PP	Za lesem	1.22	CHKO Bílé Karpaty
797	PP	Záhumenice	11.0056	CHKO Bílé Karpaty
1744	PP	Žleb	4.0458	CHKO Bílé Karpaty

Okres Vsetín

Kategorie	Počet	Výměra (ha)	Podíl na území okresu v %
<u>CHKO</u>	2	60165.00	52.63
<u>Národní přírodní rezervace</u>	3	148.99	0.13
<u>Přírodní památky</u>	36	198.0396	0.17
<u>Přírodní rezervace</u>	7	284.6945	0.25
<u>PP, PR, NPP, NPR</u>	46	631.7241	0.55
<u>PP, PR, NPP, NPR na území NP, CHKO</u>	18	505.1611	0.44
<u>ZCHÚ celkem</u>	48	60291.563	52.74
<u>Ptačí oblasti</u>	3	29629.73	25.92
<u>Evropsky významné lokality</u>	12	64670.0963	56.58
<u>Památné stromy - objekty</u>	46		
<u>Památné stromy - jednotlivě</u>	58		

kód	kategorie	název	výměra	správa území (ostatní KÚZK)
2409	PP	Bečevná	0.27	
2072	PP	Brodská	3.9088	CHKO Beskydy
2464	PP	Čertovy skály	0.15	
2485	PR	Dubcová	5.8176	
2498	PR	Galovské lúky	21.5533	CHKO Beskydy
2045	PR	Halvovský potok	19.1388	
2027	PP	Hrádek	3.1963	
2028	PP	Choryňská stráž	8.3471	
2029	PR	Choryňský mokřad	20.9848	
2041	PP	Jarcovská kula	0.1	
1519	PP	Jasenice	1.7056	
149	PP	Ježůvka	4.9923	
2062	PP	Kladnatá - Grapy	62.82	CHKO Beskydy
2047	PR	Klenov	15.35	
1138	NPR	Kněhyně - Čertův mlýn	195.02	MŽP, CHKO Beskydy
2039	PP	Kopce	0.75	
2042	PP	Křížový	1.3	
1521	PP	Kudlačena	5.4806	CHKO Beskydy
201	PR	Kutaný	14.93	CHKO Beskydy
206	PP	Lačnov	0.23	
2030	PP	Louka pod Rančem	0.7233	
223	PP	Louky pod Štípou	4.4438	
2040	PP	Lůčky - Roveňky	1.51	
5310	PR	Makýta	186.92	CHKO Beskydy
2032	PP	Mokřady Vesník	1.4713	
2044	PP	Pivovařiska	2.663	
321	PP	Pod Juráškou	1	CHKO Beskydy

Okres Vsetín

1520	PP	Poskla	2.4509	CHKO Beskydy
335	PP	Pozděchov	0.2809	
2046	PP	Prlov	3.4756	
350	NPR	Pulčín - Hradisko	72.73	MŽP,CHKO Beskydy
1730	PP	Rákosina ve Stříteži nad Bečvou	1.7582	CHKO Beskydy
369	NPR	Razula	23.52	MŽP,CHKO Beskydy
2033	PP	Růžďecký Vesník	3.6478	
2034	PP	Rybník Neratov	1.9001	
2073	PP	Skálí	19.872	CHKO Beskydy
2074	PP	Smradlavá	9.282	CHKO Beskydy
1522	PP	Stříbrník	14.4954	CHKO Beskydy
2035	PP	Sucháčkovy paseky	0.6951	
2043	PP	Svantovítova skála	0.16	
2036	PP	U Vaňků	1.3809	
2228	PP	Uherská	3.2627	CHKO Beskydy
2075	PP	Vachalka	8.2972	CHKO Beskydy
2037	PP	Vršky - Díly	19.4137	
2038	PP	Zbrankova stráň	2.465	
535	PP	Zubří	0.14	CHKO Beskydy

Okres Zlín

Kategorie	Počet	Výměra (ha)	Podíl na území okresu v %
<u>CHKO</u>	1	28300.00	27.47
<u>Přírodní památky</u>	35	1124.042	0.11
<u>Přírodní rezervace</u>	7	60.3825	0.06
<u>PP, PR, NPP, NPR</u>	42	172.7867	0.17
<u>PP, PR, NPP, NPR na území NP, CHKO</u>	15	87.8392	0.09
<u>ZCHÚ celkem</u>	43	28386.8475	27.55
<u>Ptačí oblasti</u>	1	623.63	0.61
<u>Evropsky významné lokality</u>	23	7998.1238	7.76
<u>Památné stromy - objekty</u>	64		
<u>Památné stromy - jednotlivě</u>	93		

kód	kategorie	název	výměra	správa území (ostatní KÚZK)
1422	PP	Bezedník	1.5811	
770	PR	Bílé potoky	8.78	CHKO Bílé Karpaty
2436	PP	Budačina	8.0559	
	PR	Bukové hory	2.2800	
1423	PP	Bzová	2.6439	
1424	PP	Čertův kámen	1.8572	
1425	PP	Dobšena	1.4861	CHKO Bílé Karpaty
1623	PP	Hluboče	2.58	CHKO Bílé Karpaty
1426	PP	Holíková rezervace	6.2223	
1622	PP	Chladný vrch	2.58	CHKO Bílé Karpaty
1427	PP	Jalovcová louka	2.8348	
767	PR	Jalovcová stráž	8.6354	CHKO Bílé Karpaty
771	PR	Javorůvky	5.4673	CHKO Bílé Karpaty
765	PP	Kaňoury	6.4724	CHKO Bílé Karpaty
1428	PP	Krátky	2.5329	
911	PR	Lazy	3.1218	CHKO Bílé Karpaty
262	PP	Na letišti	3.3259	
269	PP	Na želechovických pasekách	1.0707	
1621	PP	Okrouhlá	11.81	CHKO Bílé Karpaty
1429	PP	Ondřejovsko	4.2808	
769	PR	Ploštiny	19.29	CHKO Bílé Karpaty
768	PP	Pod Cigánem	0.255	CHKO Bílé Karpaty
564	PP	Pod Drdolem	0.25	
5633	PP	Pod lázněma	0.0002	
777	PP	Pod Vrchy	1.2083	CHKO Bílé Karpaty
778	PP	Podskaličí	1.9558	
877	PP	Prūkopa	2.567	

Okres Zlín

912	PR	Sidonie	13.06	CHKO Bílé Karpaty
5634	PP	Sirnaté lázně	0.0002	Minerální pramen
1430	PP	Skály	6.9851	
5627	PP	Slanice-pramen	0.0002	Minerální pramen
5632	PP	Slanice-studna	0.0002	Minerální pramen
776	PP	Smolinka	5.4121	
1431	PP	Solisko	9.9275	
766	PP	Šumlatová	0.8229	CHKO Bílé Karpaty
1891	PP	Tlumačovská tůňka	0.2008	
764	PP	U Petřůvky	2.27	CHKO Bílé Karpaty
5635	PP	U rybníku	0.0002	Minerální pramen
1433	PP	Uhliska	13.6583	
1432	PP	Vela	8.2877	
5636	PP	Zelené údolí	0.0002	Minerální pramen
5626	PP	Želechovické paseky	0.0002	Minerální pramen

Elsnerová M., Krist J., Trávníček D. (1996): Chráněná území okresu Zlín. - Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, prosinec 1996.

Gogela, F. (1929): KVĚTENA. In **VLASTIVĚDA MORAVSKÁ - UH. HRADIŠŤSKÝ KRAJ, HOLEŠOVSKÝ OKRES.** Musejní spolek v Brně, 1929

Hrabec, J. (2007): Péče o chráněná území a její vývoj ve Zlínském kraji, Veronica, Brno, XXI., 2, pp.20-21

Kopecká V., Vasilová D. [eds.] (2002): Seznam zvláště chráněných území ČR k 31. 12. 2001. AOPK ČR, Praha, 500 s.

Kuča P., Májský J., Kopeček F., Jongepierová I. (1992): Monografie "Bílé Biele Karpaty", Bratislava
Mackovčín P., Jatiová M. a kol (2002): Zlínsko. In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek II., AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha

Nekuda V. a kol.(1982): Uherskohradištsko. - Vlastivěda moravská, sv.63, Slováké Muzeum Uh.Hradiště, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně

Nekuda V. a kol.(1992): Uherskohradištsko. - Vlastivěda moravská, sv.63, Slováké Muzeum Uh.Hradiště, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně (2.doplněné vydání)

Nekuda V. a kol.(1995): Zlínsko. - Vlastivěda moravská, sv.64, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně

Nekuda V. a kol. (2002): Okres Vsetín - Rožnovsko, Valašskomeziříčsko, Vsetínsko. - Vlastivěda moravská, sv. 68, Hvězdárna Valašské Meziříčí, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Okresní úřad Vsetín.

Peřinka,V.F. (1905): VLASTIVĚDA MORAVSKÁ - HRADIŠŤSKÝ KRAJ, VAL.KLOBOUCKÝ OKRES. Musejní spolek v Brně, 1905

Peřinka,V.F. (1910): VLASTIVĚDA MORAVSKÁ - HRADIŠŤSKÝ KRAJ, ZDOUNECKÝ OKRES. Musejní spolek v Brně, 1910

Pavelka J., Trezner J. a kol. (2001): PŘÍRODA VALAŠSKA. Český svaz ochránců přírody, ZO 76/06 Orchidea, Vsetín.

Šnajdara P., Hrabec J. a kol. (2002): Chráněná území Uherskohradištska a Uherskobrodsko. 3. upravené a rozšířené vydání.

Zavřel, H. (1958): SPR na okrese kroměřížském. Věstník muzea v Kroměříži. 1958, č. 1, str. 7-11.

Internetové odkazy:

<http://nature.hyperlink.cz>

Chráněná území Zlínského kraje s bohatým soupisem odkazů na další adresy

<http://drusop.nature.cz>

Ústřední seznam ochrany přírody

<http://www.botany.cz>

velmi dobré botanické stránky, téměř denně doplňované

<http://www.cspop.cz>

zajímavé stránky Hostýnských vrchů - ochránců z Bystřice pod Hostýnem

Ochrana přírody a krajiny na území Zlínského kraje

Autor: Jaroslav Hrabec

Foto: Michal Girgel, Jan Pavelka, Pavel Šnajdara

Vydal:

Grafická úprava:

Tisk:

